

Univerzita Pardubice

Fakulta filosofická

Problematika evropské integrace po 2. světové válce

Ivana Dolanová

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana DOLANOVÁ**
Osobní číslo: **H08548**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Problematika evropské integrace po 2.světové válce**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je seznámit čtenáře s okolnostmi vzniku evropské integrace. Student zpracuje téma dle následující osnovy : 1.Evropská integrace-jediné východisko z pozice mocností 3.řádu. 2.Jaký integrační postup zvolit? 3.Vznik Evropského společenství uhlí a oceli. 5.Prohlubování evropského společenství(vytvoření Evropského měnového systému..) 6.Společné evropské instituce a specifikace jejich kompetencí. 7.Rozšiřování evropské integrace. 8.Evropská integrace-odpověď na otázku ohledně budoucnosti Evropy.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. MARTENS, W. První a druhá Evropa. 1. vyd. Praha:Panevropa. 1995. 144 s. ISBN 80-85846-02-0
2. KOVÁŘ, M. HOŘČÍČKA V. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha:Triton. 2005. 159 s. ISBN 80-7254-741-0
3. GERBET, P. Budování Evropy. 1. vyd. Praha:Univerzita Karlova v Praze. 2004. 450 s. ISBN 80-246-0111-7
3. FIALA, P. Evropská unie. 1. vyd. Brno:Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2
4. KISSINGER, H. Umění diplomacie:Od Richelieu k pádu Berlínské zdi. 2. vyd. Praha:Prostor. 1997. 915 s. ISBN 80-85190-51-6
5. VESELÝ, Z. Přehled dějin mezinárodních vztahů III. 1 vyd. Praha:Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů. 2004. 340 s. ISBN 80-86747-19-0
6. JUDT, T. Poválečná Evropa:Historie po roce 1945. 1. vyd. Praha:Slovart. 2008. 986 s. ISBN 978-807391-025-9
7. NÁLEVKA, V. Světová politika ve 20. stol.II. 1. vyd. Praha:A. Skřivan ml.2000. 287 s. ISBN 80902261-6-7
8. CIHELKOVÁ, E. JAKŠ, J. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha:Oeconomica. 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miloslav Průka, Ph.D.
Katedra věd o výchově

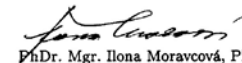
Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem použila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním uveřejněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích 26. března 2011

Ivana Dolanová

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu své práce Mgr. Miloslavu Průkovi Ph. D. za jeho čas, věcné rady a odborné vedení mé práce.

ANOTACE

Práce pojednává o problematice integračního procesu po 2. světové válce až do současnosti. Shrnuje důsledky války a poukazuje na nutnost vytvoření integrace za účelem sjednocení Evropy, pomoci menším zemím překonat ekonomické důsledky války a zabránit šíření vlivu Sovětského svazu. Věnuje se různým přístupům, jaký integrační proces zvolit a vykresluje okolnosti vzniku různých společenství před současnou Evropskou unií. Dále se zabývá problematikou vytvoření Evropského měnového systému a poukazuje na jeho silné stránky, které dokázaly ustát ropné šoky v 70. letech. V průběhu práce jsou začleněny procesy rozšiřování a důvody, jestli proces zbrzdit nebo se naopak přístupům nových zemí nebránit. V poslední řadě je zde uvedeno několik důvodů, proč je vstup Turecka do Evropské unie tak problematické téma stejně jako zavedení společné měny-eura.

KLÍČOVÁ SLOVA

Integrační proces, integrace, sjednocení, Evropská unie, Evropa, Pětka, mezivládní konference, spolupráce.

TITTLE

The problems of European integration after World War II.

ANNOTATION

The work deals with the problem of the integration process after the second World War II until the present. It summarizes the consequences of the war and points to a need to standardize the integration of Europe, to help smaller countries get over the economic consequences of the war and prevent the spread of Soviet influence. It deals with different approaches, how to choose the integration process and describes the circumstances of the creation different communities before the current European Union. Furthermore, the issue revolves around the creation of the European monetary system and points out its strengths, which were able to withstand oil shocks in the seventy years. In the work are included enlargement process and the reasons, whether to slow down the process or not to resist new approaches countries. Finally, there are several reasons why the entry of Turkey into the European Union is so complicated topic as well as the establishment of common currency-the euro.

KEY WORDS

Integration process, integration, unification, The European union, The Europe, The Five, intergovenrmental conference, cooperation.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Poválečná Evropa.....	9
2. 1. Dědictví války.....	9
2. 2. Řešení poválečné situace.....	11
2. 3. Potrestání viníka.....	11
3. Evropská myšlenka.....	12
3. 1. První krok k evropskému uskupení.....	12
3. 2. Kongres Haagu o Evropě.....	14
3. 3. Bruselské smlouvy.....	16
3. 4. Rada Evropy.....	16
4. Motivy vedoucí k evropské integraci.....	18
4. 1. Nutnost integrace.....	18
4. 2. První přístup.....	19
4. 3. Druhý přístup.....	19
5. Schumanův plán a vytvoření ESUO.....	20
5. 1. Společný trh s uhlím a ocelí.....	20
5. 2. Evropské obranné společenství.....	23
6. Plány další integrace.....	24
6. 1. Další krok.....	24
6. 2. Evropská hospodářská společenství.....	25
6. 3. Evropské společenství pro atomovou energii.....	26
6. 4. Evropské sdružení volného obchodu.....	27
6. 5. První rozšíření unie.....	28
6. 6. Druhé rozšíření.....	30
6. 7. Třetí vlna rozšíření.....	31
6. 8. Schengenská dohoda.....	32

7. Evropský měnový systém.....	32
7. 1. Měnová unie.....	32
7. 1. Jednotný evropský akt.....	34
7. 3. Maastrichtská smlouva.....	37
8. Instituce unie.....	39
8. 1. Rada.....	39
8. 2. Evropská komise.....	40
8. 3. Evropská rada.....	40
8. 4. Evropský parlament.....	41
8. 5. Soudní dvůr.....	42
9. Další vlna rozšíření.....	42
9. 1. Vstup Rakouska, Švédska a Finska.....	42
9. 2. Smlouva v Nice.....	45
9. 3. Institucionální reforma Evropské unie.....	47
9. 4. Na cestě k Ústavní smlouvě.....	48
9. 5. Rozšíření o státy střední a východní Evropy.....	49
10. Velká Evropa a její budoucnost.....	52
10. 1. Turecko a Evropská unie.....	52
10. 2. Jednotná evropská měna.....	53
11. Závěr.....	56
12. Seznam použité literatury.....	57
13. Seznam užitých zkratk.....	59

1. Úvod

Toto téma jsem si vybrala, protože mě zajímají okolnosti vzniku Evropské unie, s jakou se v dnešní době setkáváme.

Na každém kroku se dozvídáme jen o současné Unii, ale o velmi vzdálené minulosti už samozřejmě nikdo nehovoří ani nepíše. Jen málokdo ví, kolik musela integrace ujit kroků, aby vznikla Evropská unie.

Bakalářská práce si klade za cíl seznámit čtenáře s nejdůležitějšími okolnostmi vzniku integrace po 2. světové válce a problematikou různých jednání, mezivládních konferencí a dalších kroků za cílem sjednotit Evropu. Mapuje vznik různých společenství až k podpisu smluv Evropského společenství. Seznamuje nás také se vzniklými evropskými institucemi a specifikuje jejich kompetence, počet členů atd. Právě úpravou počtu členů těchto institucí se zabývá Smlouva z Nice z roku 2001. Dále práce poukazuje na problematiku rozšiřování Evropského společenství. Především Velká Británie měla přístup velmi problematický a několikrát byla její žádost vetována. Norští občané zase přístup odmítli v lidovém referendu a členem nejsou stejně jako Švýcarsko dodnes, i když oba státy žádaly o přistoupení. Práce také uvádí podrobné důvody, proč zatím nelze přijmout Turecko do Unie. Ať už je to z důvodu jeho nedostatečné ekonomické vyspělosti, z náboženských důvodů anebo z nedostatku demokracie této země. Ze současného dění se práce věnuje zavedení eura, zda je dobré se nové měně otevřít nebo nikoli, a jestli hrozí případně nějaké sankce za odmítnutí.

2. Poválečná Evropa

2. 1. Dědictví války

Evropa v době po druhé světové válce skýtala obraz nejhlubší bídy a utrpení. Osirelé děti bloudící bezcílně okolo skupin vyčerpaných žen přebírajících se v hromadách suti. Dohola ostříhaní běženci a vězňové z koncentračních táborů v pruhovaném otrhaném oblečení, podvyživení, nemocní, všichni apaticky zírající. Dokonce i tramvaje, drkotající po zničených kolejích v těch vzácných okamžicích, kdy se zrovna na nějaký čas podařilo obnovit dodávku elektrické energie, vypadaly, že se teprve vzpamatovávají po šoku z bombardování. Na všech a na všem, kromě dobře živených vojáků spojeneckých okupačních armád, jakoby ležela ubíjející stopa únavy, vyčerpání a beznaděje.¹

Rozsáhlé škody utrpěla všechna větší města Anglie a Německa, s výjimkou univerzitních měst Oxford, Cambridge a Heidelberg, která zůstala po zvážení jejich historické hodnoty nepoškozena. Varšava, Vídeň, Budapešť a Rotterdam byly v troskách. Silnice byly ucpány lidmi, kteří se buď pokoušeli vrátit do své vlasti, nebo hledali nové domovy. Těm, kdo viděli evropský kontinent na jaře nebo v létě 1945, se nechtělo věřit, že by za pár let mohl být život opět téměř normální.²

Druhá světová válka-Hitlerova válka-se na rozdíl od té první dotkla prakticky každého. Také déle trvala. Skoro 6 let pro ty země (Německo, Anglie), které bojovaly od začátku, a dokonce ještě delší dobu pro Československo, pro které začalo okupací Sudet v říjnu 1938.³ Válka se hluboce vryla do dějin všech bojujících národů. Přesný počet padlých ve válce není znám díky vysokým ztrátám civilního obyvatelstva. Odhady se pohybují mezi 35 a 60 miliony lidí. Největší škody napáchala válka v SSSR a Polsku. Brutální německou germanizační a vyhlazovací politikou přišlo Polsko o pětinu obyvatelstva. Po válce následovalo ještě přesídlení na západ, kdy museli Poláci z východních území přiřčených SSSR přesídlit na bývalá německá území. Obdobně

¹ JUDT, Tony. Poválečná Evropa-Dějiny od roku 1945. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2008. 13 s. ISBN 978-80-7391-025-9

² GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 387 s. ISBN 80-204-0887-8

³ JUDT, Tony. Poválečná Evropa-Dějiny od roku 1945. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2008. 14 s. ISBN 978-80-7391-025-9

velké škody utrpěly západní oblasti SSSR. Ztráty obyvatelstva byly obrovské, 20 milionů mrtvých tvořilo asi 40% z celkového počtu obětí druhé světové války. Mnoho nevinných lidí dále zahynulo v nacistických koncentračních táborech. Jedná se skoro o 12 milionů civilistů. Nejznámějšími nacistickými koncentračními tábory a ghety byly: Dachau, Lety u Písku, Osvětim, Terezín, Treblinka.⁴

Nejstrašněji během druhé světové války bylo zacházeno se Židy. Byli vylučováni z veřejného života, okradeni o svůj majetek a poté masově zabíjeni. Konečné řešení židovské otázky dostal na starost Adolf Eichmann. Byl tvůrcem systematického a promyšleného vyvražďování Židů, nazýváno jako holocaust. Na konci války se podařilo Eichmannovi uprchnout do Argentiny, ale na počátku 60. let byl vypátrán izraelskou tajnou službou a v roce 1962 v Izraeli odsouzen a popraven.

Bohužel docházelo k úmyslnému i neúmyslnému bombardování průmyslových aglomerací. Válka v západní Evropě také těžce rozvrátila dopravu a komunikace: z 12 000 lokomotiv z předválečné Francie jich v době německé kapitulace zůstalo provozuschopných pouze 2 800. Na dně moří skončily 2/3 lodí francouzského obchodního loďstva. Ale Francouzi dopadli ještě relativně dobře oproti jiným zemím. Britové, Belgičané, Holanďané (kteří přišli o 219 000 hektarů půdy, protože ji Němci zaplavili, a do roku 1945 byla jejich dopravní síť zredukována na 40% předválečného stavu železnic, silnic a vodních cest), Dánové, Norové (jejichž země ztratila 14% svého předválečného kapitálu) a dokonce Italové na tom byli mnohem hůře. V Sovětském svazu bylo zničeno 70 000 vesnic a 1 700 měst, 32 000 továren a 65 000 km železničních tratí.⁵

Po roce 1945 hranice zůstaly v podstatě až na jednu výjimku nedotčené, a místo nich byly přesouváni lidé. 3 000 000 Němců bylo odsunuto ze Sudet do Německa. Dalších 623 000 Němců vyhnali z Maďarska, 786 000 z Rumunska, z Jugoslávie asi 5 000 000 a z Polska skoro 1,3 miliónů. Nejvíc Němců odcházelo ovšem z východních oblastí v důsledku změn hranic Polska. Jeho nová zeměpisná podoba, která představovala posun celé země západním směrem, kdy na východě muselo Polsko

---

⁴ HRBEK, Jaroslav. Kronika druhé světové války. 1. vyd. Praha: Fortuna Print. 2000. 450 s. ISBN 80-7321-072

⁵ JUDT, Tony. Poválečná Evropa-Dějiny od roku 1945. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2008. 16-17 s. ISBN 978-80-7391-025-9

odstoupit 110 500 čtverečních kilometrů svého území SSSR a náhradou za to dostalo posunutí hranic na západ k Odře a Nise 64 000 čtverečních kilometrů na úkor Německa.⁶

2.2. Řešení poválečné situace

Demokratická budoucnost byla pro všechny evropské státy oprávněně považována za nejlepší základnu rozvoje v jejich vlastním zájmu.⁷ Vedoucí politikové jednotlivých spojeneckých zemí si určitě uvědomovali obtíže spolupráce mezi mocnostmi s tak rozdílným založením a očekávali, že v diskuzích o uspořádání poválečné Evropy se mohou vytvořit zásadní rozpory. Konference Velké trojky, Churchilla, Stalina a Roosevelta v Teheránu a na Jaltě, se zaměřily hlavně na vojenskostrategické plánování. Otázka mírového uspořádání se řešila jen na velmi obecné rovině. Ruský souhlas se založením Organizace spojených národů byl zejména americkou delegací vnímán jako náznak sovětské ochoty ke spolupráci v poválečném období.⁸ Její zakládající dokument, Charta OSN, byl podepsán 26. června 1945 v San Franciscu. Vznikla jako nástupce nepříliš úspěšné meziválečné Společnosti národů. Mezi hlavní cíle OSN patřilo udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, přijímání kolektivních opatření v případě jejich ohrožení a porušení, rozvíjení přátelských vztahů mezi národy v souladu se zásadou rovnoprávnosti, uskutečnění mezinárodní součinnosti řešením problémů hospodářské, sociální, kulturní a humanitární povahy a posilováním úcty k lidským právům.⁹

2.3. Potrestání viníka

Největším problémem bylo Německo. Čtyři okupační velmoci převzaly 5. června 1945 veškerou moc nad poraženým Německem. Každé okupační pásmo mělo svého vojenského velitele a ti dohromady tvořili Kontrolní radu, jež měla řešit celoněmecké problémy. Berlín byl také rozdělen na 4 sektory, které byly přiděleny jednotlivým okupačním mocnostem. Za správu města odpovídala spojenecká

---

⁶ JUDT, Tony. *Poválečná Evropa-Dějiny od roku 1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2008. 26-27 s. ISBN 978-80-7391-025-9

⁷ ORT, Alexandr. *Evropa 20. století*. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 128s. ISBN 80-86410-06-4

⁸ GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. *Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003.390 s. ISBN 80-204-0887-8

⁹ KRATOCHVÍL, Petr. DRULÁK, Petr. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2009. 212 s. ISBN 978-80-7367-469-4

komandatura.¹⁰ Otázka válečných reparací vyvolala na konferenci na Jaltě velké problémy. Rusové byli pevně odhodláni získat od Němců náhradu za obrovské škody, které utrpěli. Britové naopak reparace neústupně odmítali. Roosevelt nakonec souhlasil se sumou 20 miliard, z níž polovina měla připadnout Rusům. Aby nedošlo k podobnému hospodářskému zmatku a rozvratu jako po první světové válce, měly být reparace uhrazeny zbožím, výrobky, vybavením, tedy nikoli ve zlatě. Zařídít to měla ústřední správa. Předpokládalo se, že Německo zůstane jednotné.

„Velká trojka“ řešila na Jaltské konferenci i mezinárodní otázky. Ustavila Radu ministrů zahraničních věcí pěti velmocí s úkolem připravit mírové smlouvy se satelity nacistického Německa v Evropě, s Bulharskem, Finskem, Itálií, Maďarskem a Rumunskem.¹¹

3. Evropská myšlenka

3. 1. První cesta k evropskému uskupení

Winston Churchill byl evropskému uskupení velice nakloněn. Domníval se, že by se evropské země měly uskupit v rámci nějaké „Rady Evropy“, jež by měla k dispozici nejvyšší tribunál, kde by se soudily spory, a ozbrojené síly pro dohled na výkon těchto rozhodnutí, jakož i pro odvrácení nových agresí. Tímto způsobem by se dosáhlo k usmíření „evropské rodiny“. Byl by to prostředek, jak dohlížet na Německo a jak postavit hráz proti sovětskému vlivu. Churchill se pokusil o tuto koncepci v průběhu diskusí Velké trojky o budoucí OSN. Navrhoval regionální organizaci se třemi radami pro americkou polokouli, Evropu a Asii, které by byly podřízeny Nejvyšší radě těchto tří velmocí. Vytvoření Evropské rady však vyvolalo obrovské potíže ze strany Sovětského svazu. Rusové nesouhlasili s tím, že by nebyli zastoupeni, pokud by v ní ale byli, hrozilo by nebezpečí, že by mohli získat převahu. V Teheránu se Stalin vyjádřil, že dává přednost regionálnímu systému, přičemž bezpochyby doufal, že se mu podaří získat vliv v Evropské radě. Prezident Roosevelt byl proti. V tomto evropském uskupení by nebyly zastoupeny Spojené státy, což by v Americe znamenalo izolacionismus a

---

¹⁰ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 128 s. ISBN 80-86410-06-4

¹¹ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 128 s. ISBN 80-86410-06-4

v Evropě by v důsledku slabosti Francie dominovala Velká Británie. To by znepokojovalo Moskvu, nebo by došlo ke kombinaci Velká Británie-SSSR, což by vyřadilo Spojené státy.¹²

Čím větší byl časový odstup od konce druhé světové války, tím bylo zjevnější, že to byla léta 1945-1951/52, která dala směřodatný impuls pro nové cíle a metody mezinárodně ekonomických a politických vztahů a komunikaci států na evropském kontinentu. Ten byl, jak se velmi rychle ukazovalo, stále ostřeji rozdělen na začínající studenou válku, ale byl poznamenán především účinky ničivé války i ztrátou hospodářského a politického vlivu evropských mocností ve prospěch dvou supervelmocí, USA a SSSR. Poválečná situace, která se v západní Evropě vytvořila, byla velmi specifická: většina politických a hospodářských subjektů prosazovala potřebu nového ducha při poválečné ekonomické, politické i jiné rekonstrukci.¹³

Evropa byla v troskách, válečné ničení se projevilo ve všech zemích, byli tu vítězové i poražení, kteří nemohli doufat, že by se bez vnější pomoci sami nějak vzpamatovali či dokonce jen přežili. Myšlenka Evropy se objevila jako jediný prostředek umožňující evropským zemím dosáhnout vlastní obnovy a udržet mezi sebou mírové vztahy. Další důvod k tomu, proč se sjednotit, alespoň pokud jde o západní Evropu, se objevil o něco později spolu se Stalinovou politikou a hrozbou, kterou tato politika představovala. Bylo třeba se bránit proti komunismu zevnitř i proti sovětskému tlaku zvenčí. Teprve v této chvíli se vlády rozhodly rozvinout nezbytné iniciativy a dát se na cestu spolupráce.¹⁴

Winston Churchill, který se stal vůdcem konzervativní opozice ve Velké Británii, 19. září 1946 v Curychu pronesl britský projev: „Pokud se evropským zemím podaří sjednotit, jejich 300-400 miliónů obyvatel zakusí prostřednictvím plodů společného dědictví prosperitu, slávu a štěstí, jež nebudou omezovat žádné limity a hranice. Je zapotřebí, aby se evropská rodina, nebo alespoň co možná největší část evropské rodiny, reformovala a znovu upevnila své svazky, tak aby se mohla rozvíjet

---

¹² GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 39-41 s. ISBN 80-246-0111-7

¹³ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 6 s. ISBN 80-245-0854-0

¹⁴ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 39-41 s. ISBN 80-246-0111-7

v míru, bezpečí a svobodně. Je třeba, abychom vytvořili něco podobného jako Spojené státy evropské. Prvním nezbytným krokem je vytvoření Evropské rady. Abychom tento naléhavý úkol zdárně splnili, je zapotřebí, aby se Francie a Německo usmířily, stejně jako Velká Británie, ta rodina britských národů, mocná Amerika a upřímně doufám, že i Sovětský svaz, protože až bude všechno vyřešeno, budou muset být přáteli a ochránci této nové Evropy, budou muset hájit svá práva na život a prosperitu“.¹⁵

Hlavními silami měly být Francie a Německo. Spojené království, Commonwealth, USA a SSSR měly být „přáteli a patrony nové Evropy a zastávat se jejího práva žít a být úspěšná“. V roce 1947 se stal Churchill čestným předsedou Hnutí za spojenou Evropu, které si kladlo za cíl shromáždit a vyhodnotit veškeré známé návrhy na vybudování evropské federace.¹⁶

V prosinci roku 1946 došlo k vytvoření Unie evropských federalistů různými organizacemi z Belgie, Itálie, Spojeného království, Francie, Lucemburska, Švýcarska, Nizozemska a dalších zemí. Toto vytvoření dokládá, že federalistické tendence po druhé světové válce byly přítomny též v zemích, které se k evropské integraci stavěly spíše skepticky, tedy ve Spojeném království, Švýcarsku a Norsku.¹⁷

3.2. Kongres v Haagu o Evropě

Od roku 1947 se objevuje řada evropských hnutí, jež se navzájem liší svou organizací i svým programem. V listopadu 1947 bylo rozhodnuto o vytvoření Koordinačního výboru, který by zajišťoval spojení mezi různými evropskými hnutími, aniž by přitom ztratila svou osobitost nebo samostatnost.¹⁸ Přípravné práce Hnutí za spojenou Evropu vyústily ve svolání konference, která se uskutečnila od 7. do 10. května 1948 v Haagu pod názvem Evropský kongres.¹⁹ Účelem tohoto setkání bylo ukázat, že ve všech demokratických zemích západní Evropy existuje rozsáhlé názorové

---

¹⁵ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 41 s. ISBN 80-246-0111-7

¹⁶ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 19 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁷ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 19 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 44 s. ISBN 80-246-0111-7

¹⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 38 s. ISBN 80-7325-015-2

hnutí ve prospěch evropské jednoty a prodiskutovat problémy, s nimiž se evropští aktivisté při praktické realizaci této jednoty setkávají. Kongres v Haagu měl pozoruhodný úspěch. Rozdělal se na 2 směry: federální, který byl silný především u Francouzů, Belgičanů, Italů, Holanďanů a odborářů, a na směr unionistický, představovaný velkou většinou Britů.

Kongres se zasloužil o to, že vytvořil určitý druh minimálního programu evropské organizace, vyhlásil obecné cíle a v některých případech navrhl prostředky pro jejich řešení. Rozhodl také o založení Evropského hnutí, ne proto, aby nahradilo nejrůznější existující hnutí, ale aby je zastřešovalo, koordinovalo jejich činnost a zastupovalo u vlád.²⁰ Do čela Evropského hnutí byli ustanoveni čestní předsedové: sir Winston Churchill, Léon Blum (kterého později nahradil Robert Schuman), Paul Henri Spaak a Alcide de Gasperi. Hnutí tím mělo být postaveno nad nadpolitickou úroveň. Z organizačního hlediska vytvořilo v každé zemi národní radu, sdružující představitele různých vnitrostátních hnutí, a jednu mezinárodní radu, jejímž úkolem bylo definovat hlavní linii činnosti. Ústředními postavami tohoto hnutí byli Duncan Sandys (Churchillův zeť) a Joseph Rettinger.²¹

Nejdůležitějším a nejvýznamnějším výsledkem Evropského kongresu bylo přijetí dokumentů, které později sloužily jako podklad pro vytvoření Rady Evropy.²²

Záměrem Evropského hnutí bylo prostudovat politické, hospodářské a technické problémy související se sjednocováním Evropy, navrhnout řešení, informovat veřejné mínění a mobilizovat ho, vytvářet „evropské“ povědomí a pocit společné sounáležitosti a věrnosti Evropě, podporovat politiku sjednocení a vytvářet nástroj, pomocí něhož by stoupenci této myšlenky mohli ovlivňovat dění.²³

Federalisté považovali evropský kongres za výchozí bod k zahájení procesu evropského sjednocení. Toto očekávání se ukázalo jako ne zcela realistické. V tomto období, kdy byly evropské země příliš krátkou dobu po skončení války držitelkami své

---

²⁰ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 44 s. ISBN 80-246-0111-7

²¹ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 45 s. ISBN 80-246-0111-7

²² FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 38 s. ISBN 80-7325-015-2

²³ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 45- 46 s. ISBN 80-246-0111-7

obnovené suverenity, nebylo odevzdání kompetencí národních států ve prospěch nadnárodních společných orgánů přijatelné pro všechny zúčastněné představitele.

Kongres potvrdil přetrvávání rozdílných přístupů k integraci. Skupina podporující mezivládní rozměr sjednocení usilovala o zřízení rady ministrů, jež by garantovala suverénní postavení států. Opozice propagující výstavbu nadnárodní autority naopak předpokládala, že většinu pravomocí v novém uspořádání získá instituce evropského shromáždění vybaveného zásadními kompetencemi.²⁴

3.3. Bruselské smlouvy

Prvním krokem k těsnějším svazkům mezi západní Evropou byl podpis bruselské smlouvy 17. března 1948. Velká Británie, Francie a země Beneluxu si vzájemně slíbily poskytnutí pomoci v případě vojenského napadení a dohodly se na vytvoření stálé rady, která by sloužila jako poradní orgán pro společné zájmy a aktivity. Zároveň se v Bruselu setkali delegáti většiny evropských nekomunistických zemí, aby připravili plány evropské spolupráce a integrace většího rozsahu. Z této iniciativy se vyvinula pravidelně zasedající rada, jejímiž členy byli ministři zahraničí všech západoevropských států, také Rada Evropy, zahrnující i zástupce západoevropských parlamentů. Jejich neochota omezit svou suverenitu, kterou zvláště silně zdůrazňovaly Francie a Velká Británie a další mocnosti, omezila praktickou účinnost těchto institucí. Ale instituce existovaly i nadále a měly svůj význam v tom, že udržovaly při životě vývojový trend k evropské integraci.²⁵

3.4. Rada Evropy

Tentokrát to byla francouzská vláda, která se chopila iniciativy. 19. července 1948 ministr zahraničních věcí Georges Bidault, na nátlak Paula Ramadiera, na konci zasedání Poradního výboru Bruselské smlouvy navrhl, aby bylo ustaveno „Evropské shromáždění“ a byla zřízena celní a hospodářská unie nejprve mezi zeměmi Pětky. Belgický ministr zahraničí Paul Henri Spaak návrh podpořil, ale Ernest Bevin, britský ministr zahraničních věcí, neskrýval své podráždění. O týden později do křesla ministra

---

²⁴ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 38 s. ISBN 80-7325-015-2

²⁵ GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003.424-425 s. ISBN 80-204-0887-8

zahraničních věcí nastoupil Robert Schuman a musel projevit hodně tvrdošijnosti, aby iniciativa jeho předchůdce dospěla ke zdárnému konci.²⁶

Rozpor mezi mezivládním a nadnárodním křídlem zabránil naplnění původních federalistických ambicí na kongresu v Haagu. Bylo nutno hledat kompromis. Charakter závěrečné dohody Hnutí za jednotnou Evropu z Haagu byl také ovlivněn nástupem komunismu ve střední a východní Evropě v průběhu roku 1948. Obecné přesvědčení o potřebě výstavby celoevropské organizace nakonec vyústilo ve vypracování konsensuálního návrhu, jenž obsahoval model rady i instituci shromáždění. Kompromis předpokládal, že vliv shromáždění složeného ze zástupců vlád bude omezen konzultačním statutem a že rozhodující vliv bude složen do rukou rady, ve které budou zasedat ministři zahraničních věcí členských států budoucí organizace.²⁷

Vláda Pětky ustanovila studijní komisi, jejímž předsedou se stal Edouard Herriot. Koordinační výbor evropských hnutí zaslal studijní komisi memorandum, jež navrhovalo vytvoření dvou orgánů – „Poradního shromáždění“, vytvořeného z delegovaných zástupců parlamentů, a „Rady ministrů“ pověřené zkoumáním doporučení navržených tímto shromážděním. Právo přijímat rozhodnutí by bylo vyhrazeno této radě. Labouristická vláda potvrdila svoji neústupnost a hodlala přijmout pouze radu složenou z vládních vyslanců. Nakonec Ernest Bevin přijal kompromisní řešení pod podmínkou, že budou specifikovány atributy tohoto shromáždění a že vlády budou mít možnost jmenovat parlamentní delegáty. Labouristická vláda musela brát v potaz silné americké iniciativy zaměřené na evropskou integraci, nesla ovšem pouze omezené riziko díky zavedené instituci výboru ministrů.²⁸

Dokument podepsali 5. května v Londýně zástupci Belgie, Dánska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Norska, Švédska a Velké Británie. Organizace si ukládala za cíl zachování společného dědictví opírajícího se o osobní svobody, svobody politické a právní pořádek, na nichž je založena každá opravdová demokracie.

---

²⁶ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 63 s. ISBN 80-246-0111-7

²⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 39 s. ISBN 80-7325-015-2

²⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 64 s. ISBN 80-246-0111-7

Rada Evropy se poprvé sešla 8. srpna 1949 ve Štrasburku, který se tak stal načas hlavním městem Evropy.²⁹

4. Motivy vedoucí k evropské integraci

4. 1. Nutnost integrace

Klíčovým motivem byl způsob překonat destruktivní síly nacionalismu. Hroživé bilance první a druhé světové války tuto potřebu jen zdůraznily. Coudenhove-Kalergi už v roce 1923 tvrdil, že „Evropa jako pojem neexistuje. Světadíl, zvaný tímto jménem, je chaos národů a států, prachárna mezinárodních konfliktů, retorta budoucích světových válek. Evropská otázka a evropská nenávisť zamořují světovou atmosféru a znepokojují neustále i neklidnější části světa.“

Nutnost evropské integrace byla také vyvolána strachem ze sovětské rozpínavosti. Po druhé světové válce se ještě zdůraznila, k čemuž přispěla sovětská blokáda Berlína v letech 1948 až 1949, ale především uchopení moci komunisty v zemích střední a východní Evropy.³⁰

Motivem uskutečňování integračního projektu byla i neskrývaná touha občanů, podnikatelských i dalších vrstev po volném pohybu v Evropě. Desítky let byly tyto možnosti značně omezeny. Svou roli v tom přirozeně sehrála od druhé poloviny 30. let i příprava na válečný konflikt a pak válka samotná.³¹

Evropská soudružnost byla také chápána coby způsob zkrocení Německa a umožnění jeho zpětného začlenění do mezinárodních politických a ekonomických vztahů. Řešení německého problému po druhé světové válce vycházelo z historické zkušenosti a uvědomění si, že Německo nelze vzhledem k jeho potenciální síle a poloze uprostřed Evropy ignorovat, i když je zničené, a navíc rozdělené. Zvítězil proto názor,

---

²⁹ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 149-150 s. ISBN 80-86410-06-4

³⁰ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 22-26 s. ISBN 978-80-7364-044-6

³¹ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 7 s. ISBN 80-245-0854-0

že je lépe nechat Německo činit svá politická a ekonomická rozhodnutí ve spolupráci se svými sousedy než proti nim.³²

Významnou motivační roli hrálo i to, že Evropa očekávala v souvislosti s připravenou integrační spoluprací i zesílení mocenského postavení evropského centra na světě. Evropské mocnosti byly před rokem 1914 zvyklé hrát ve světě ekonomicky i politicky významnou roli. Dvě světové války Evropu neobyčejně rozkmotřily a oslabily. Po roce 1945 obě supervelmoci, USA a SSSR, naznačily kritéria a parametry nových poměrů sil. Proto západoevropské státy viděly právě v cestě k hospodářskému a politickému sjednocení Evropy prostředek k tomu, aby získaly zpět to, co ztratily.³³

Dalšími důvody byly například coby způsob hledání vlivu a bezpečnosti relativně malých západoevropských států v nestabilním světě, společná sociální politika (vyrovnání životních úrovní), ochrana životního prostředí, zahraniční bezpečnostní politika apod.³⁴

4. 2. První přístup

První přístup usiluje o hlubší integraci vedoucí k jednotné Evropě, stále větší sdílení suverenity a vytvoření nadstátních institucí až po Hospodářskou a měnovou unii se společnou měnou v oblasti ekonomické, a politickou unii v oblasti zahraniční politiky a obrany. Podporu zejména vyjadřovaly státy Beneluxu, Francie, SRN a Itálie.

4. 3. Druhý přístup

Druhý přístup klade důraz na vytvoření oblasti nového obchodu v oblasti ekonomické, a na mezivládní spolupráci v oblasti politické při zachování státní suverenity členských zemí. Prosazuje ho Velká Británie, která měla podporu zejména skandinávských zemí.³⁵

---

³² KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 22-26 s. ISBN 978-80-7364-044-6

³³ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 7-8 s. ISBN 80-245-0854-0

³⁴ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 22-26 s. ISBN 978-80-7364-044-6

³⁵ KLÍMA, Michal a kol. Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 11-12 s. ISBN 80-7290-029-3

5. Schumanův plán a vytvoření

Evropského společenství uhlí a oceli

5. 1. Společný trh s uhlím a ocelí

Navzdory rozčlenění evropských zemí na zastánce nadnárodní integrace a mezivládního partnerství, však v Evropě přetrvávala snaha o obnovu hospodářství a o využití výhod plynoucích z velkého trhu. Pozornost poutala především stále rostoucí hospodářská síla USA, která na světovém trhu nahrazovala ztráty evropských producentů. Do centra pozornosti se postupně dostávala myšlenka vytvoření rozsáhlého evropského trhu, jemuž byla přisuzována schopnost podporovat konkurenci, stlačovat ceny a hledání nových zdrojů a výrobních postupů. Evropa svázána doposud partikulárními zájmy i v ekonomické oblasti, byla současně inspirována vývojem Beneluxu, jehož státy vytvořily v roce 1948 celní unii.³⁶

Docházelo k obavám, že německé nerostné bohatství by mohlo umožnit vzkříšení německé vojenské moci. Porážka nacismu tedy u západních sousedů Německa nerozptýlila všechny obavy z jeho agresivity. Bylo jasné, že německá účast v západním bloku znamená, že Německo se opět stane plně suverénní mocností. Ačkoliv všichni uznávali, že je nezbytné odstranit nebezpečí využití německých nerostných zdrojů ke znovuvybrojení Německa, bylo také nezbytné zpřístupnit německou ocel a uhlí pro potřeby hospodářské obnovy.³⁷

Francouzský politik a národohospodář Jean Monnet vypracoval strategii etapové integrace na základě ekonomického a technického seskupování. Monnetovy myšlenky, převzaté tehdejšími vůdčími činiteli- Robertem Schumanem, Alcidem de Gasperim a Konradem Adenauem, se realizovaly v tzv. Montánní unii.³⁸

Stavebním kamenem Schumanova plánu bylo vytvoření společného trhu pro uhlí a ocel. V pozadí této koncepce byla skutečnost, že stejně jako federalisté, tak i Jean

---

³⁶ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 47 s. ISBN 80-7325-015-2

³⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 47 s. ISBN 80-7325-015-2

³⁸ NÁLEVKA, Vladimír. Světová politika ve 20. století. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml. 2000, 11-12 s. ISBN 80-902261-6-7

Monnet směřoval k ekonomické a následně politické jednotě. Od federalistického hnutí se Monnet odlišoval politickým pragmatismem a schopností pochopit specifika poválečné Evropy. Vytvořil koncepci společného trhu za primárně politický nástroj. Usiloval o správu společného trhu s uhlím a ocelí s pomocí nadnárodní organizační struktury v čele s Vysokým úřadem. Monnet představil svou koncepci sektorové integrace Robertu Schumanovi a Georgesu Bidaultovi v dubnu 1950. Společný trh s uhlím a ocelí představil jako řešení vztahů Francie a Německa.³⁹

Monnetovi šlo o to, aby se ve vymezené oblasti vytvořily evropské instituce a pravidla stejně závazná pro všechny zúčastněné vlády. Nizozemská vláda vyslovila souhlas, ale vyhradila si možnost odstoupení v tom případě, že by se jí nadnárodní prvek zdál být neaplikovatelný. To bylo ostatně právo pro každého. Britové z principiálních důvodů odmítli nadnárodní charakter podepsat. Francouzská vláda nechtěla, aby byl nadnárodní princip napaden Velkou Británií v průběhu jednání, neboť by totéž mohly udělat ostatní země, obzvláště Německo, a nemohly by tak být položeny základy skutečného společenství. Labouristická vláda odmítla pozvání na další jednání a připravila alternativu Schumanova plánu pro případ, že by tento plán neuspěl a Británie by mohla převzít iniciativu. Jednání byla navíc zkomplikována vypuknutím války v Koreji, a to dosah Schumanova plánu podstatně změnilo, neboť byl prezentován jako něco, co může přispět k uvolnění mezinárodního napětí pomocí organizačního uspořádání Evropy.⁴⁰

Problém se zpřístupněním německé oceli byl nakonec vyřešen historickou deklarací francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana dne 9. května 1950, a vyústila ve zřízení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Hlavním orgánem byl ustaven Vysoký úřad, skládající se z expertů jednotlivých členských zemí. Měl právo stanovit a upravovat ceny, zvyšovat nebo omezovat výrobu a vybírat poplatky na financování organizace.

Velká Británie se nezúčastnila, protože byla přesvědčená, že organizace by omezovala anglickou těžbu uhlí a že by byla neslučitelná se vztahy Británie k zemím

---

³⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 48 s. ISBN 80-7325-015-2

⁴⁰ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 87-88 s. ISBN 80-246-0111-7

Commonwealthu. Tak začalo dlouhodobé vyčlenění Velké Británie z hospodářské spolupráce se zeměmi západní Evropy, protože se ukázalo, že ESUO je prvním krokem v postupném procesu evropské hospodářské integrace.⁴¹

Smlouva o jeho vytvoření byla uzavřena na padesát let 18. dubna 1851 v Paříži jako tzv. Pařížská smlouva. Tehdy ji podepsalo 6 zemí: Belgie, Francie, Nizozemsko, Lucembursko, Spolková republika Německo a Itálie.⁴²

Dalším orgánem bylo tzv. Shromáždění, později Evropský parlament. Byl to nadnárodní orgán, v němž zasedali zástupci nadnárodních parlamentů. V počátku mělo jen pouze konzultativní roli, ale s postupující integrací nabývalo na významu.

Třetím základním orgánem ESUO byla Rada ministrů. Rada přijímá rozhodnutí zavazující všechny členské státy. V některých oblastech se hlasuje kvalifikovanou většinou, kdy každý stát má určitý počet hlasů daný především velikostí země a je stanoveno určité minimální množství hlasů z celkového počtu, které je nutné k přijetí rozhodnutí. To znamená, že sejde-li se dostatečný počet hlasů, mohou být některé státy přehlasovány. V některých oblastech se ale naopak hlasuje jednomyslně, takže není přijato žádné rozhodnutí, proti kterému by hlasoval byt' jen jeden ministr.

Čtvrtým orgánem byl soudní dvůr. Šlo o nadnárodní orgán, v němž zasedají zástupci všech členských zemí. Zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění smlouvy a prováděcích předpisů a řeší spory mezi institucemi či mezi členskými státy a institucemi.⁴³

Schumanův plán představoval ve výstavbě Evropy hlavní kapitolu. Znamenal začátek francouzsko - německého sblížení, tedy výchozí podmínku jakéhokoli organizačního uspořádání západní Evropy a vytvoření první nadnárodní evropské instituce: ESUO. Později byla tato organizace doplněna o další: EURATOM a EHS. Schumanův plán tak po skončení druhé světové války konečně nasměroval vývoj

---

⁴¹ GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003.426 s. ISBN 80-204-0887-8

⁴² KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 14 s. ISBN 80-7290-029-3

⁴³ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 34-35 s. ISBN 978-80-7364-044-6

k organizačnímu uspořádání západní Evropy. Francii umožnil, aby se chopila iniciativy a aby v roli evropského lídra nahradila příliš zdrženlivou Velkou Británii.⁴⁴

5. 2. Evropské obranné společenství

Jedním z cílů druhé světové války bylo odstranění německého militarismu. Přesvědčit sousedy Německa, aby upravili tuto politiku a dovolili znovuvyzbrojení Německa, bylo mnohem obtížnější než dosáhnout dohody o hospodářské spolupráci s Němci. Návrh na revizi vyšel od Spojených států. Po vypuknutí války v Koreji se americká vláda obávala, že by její vojenské zdroje mohly být přetěžovány, a požadovala, aby v zájmu posílení vojenských pozic západu v Evropě bylo Německu znovu dovoleno se vyzbrojit. Francie na tuto myšlenku nereagovala s přílišným nadšením. Ale protože nemohli vzdorovat svému mocnému spojenci, Spojeným státům, navrhli vytvoření integrované evropské armády v naději, že německý příspěvek v ní bude minimální.⁴⁵

V Paříži 15. února 1951 probíhala jednání mezi všemi státy, které podepsaly Severoatlantickou smlouvu a se SRN. Kladně na konání tohoto jednání odpovědělo pouze Německo, Itálie, Belgie a Lucembursko, jež přistoupily na to, že přijedou diskutovat s Francií o projektu Evropské armády. Holanďané se rozhodli, že s účastí na jednáních vyčkají do 8. října a do té doby je bude stejně jako Velkou Británii, Norsko, USA a Kanadu zastupovat pozorovatel. Celkově lze říci, že pokud jde o šance na uskutečnění francouzského projektu, reakce byla chladná a skeptická.⁴⁶

Po dlouhých jednáních byla v květnu 1952 uzavřena smlouva o Evropském obranném společenství (EOS). Většina jejich signatářů však projevila zdrženlivost, když se měla zříci suverenity nad svými vojenskými silami, jak to požadovalo vytvoření integrované armády. Sami Francouzi v srpnu 1954 odmítli ratifikaci smlouvy, a náhle se našlo jiné, mnohem jednodušší řešení. Západní Německo se stalo členem NATO a cizí jednotky rozmístěné na jeho území bylo nyní možné považovat nikoli za okupační síly,

---

⁴⁴ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 70 s. ISBN 80-246-0111-7

⁴⁵ GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 426 s. ISBN 80-204-0887-8

⁴⁶ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 101 s. ISBN 80-246-0111-7

ale nýbrž za spojence, kteří jsou v zemi na základě německého členství v Severoatlantické alianci.

Francouzi se smířili s německým znovuvyzbrojením po slibu, že Británie ponechá na kontinentu několik divizí. Měli pocit, že pokud by vypukla válka, byla by do ní Velká Británie ihned vtažena.⁴⁷

6. Plány další integrace

6. 1. Další krok

Už koncem roku 1954 byl v rámci integračního procesu ustaven výbor, který měl hledat cesty k rozšíření spolupráce ze sféry uhlí a oceli i do dalších odvětví národního hospodářství. Po konferencích v Mesině na Sicílii a v Ženevě se ukázalo, že jednání o smlouvách se zdaleka netýkala jen technických a hospodářských otázek, ale potvrzovalo se stále více, že integrační proces je vysoce politickou záležitostí.⁴⁸

Největšími stoupenci ekonomické integrace byly země Beneluxu, které vzhledem ke své otevřenosti svého zahraničního obchodu mohly na odstranění bariér jen vydělat. Celní unie, která mezi nimi existovala od roku 1948, se stala modelem pro jeden z cílů hospodářské spolupráce- vytvoření celní unie pro celou evropskou Šestku.

Země Beneluxu předložily návrh 20. května 1955 ostatním zemím ESUO memorandum s návrhy na další vývoj integrace a navrhly svolat konferenci s cílem vypracovat smlouvu o integraci a smlouvu o evropských institucích. Ministři zahraničních členských států na konferenci v italské Messině 1. a 2. června 1955 návrhy přijali a rozhodli se po prvních letech úspěšného fungování ESUO přidat k prvnímu kroku další dva a rozšířit vzájemné propojení také o vytvoření dvou organizací: pro společný trh a pro atomovou energii.⁴⁹

---

⁴⁷ GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003.426 s. ISBN 80-204-0887-8

⁴⁸ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 170 s. ISBN 80-86410-06-4

⁴⁹ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 36-37 s. ISBN 978-80-7364-044-6

Hospodářský úspěch Montánní unie dovolil překlenout politický nezdar EOS a vyústit v podpis Římských dohod dne 25. března 1957, jimiž bylo vytvořeno Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM).⁵⁰

6. 2. Evropské hospodářské společenství

Toto společenství tvoří šest členských států – Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Itálie, SRN a Francie. Za hlavní cíle tohoto společenství se považovalo vytvoření celní unie do roku 1970 ve čtyřech etapách jako odstranění celních poplatků plus dalších omezení mezi členskými státy, zavedení společného celního sazebníku a obchodní politiky vůči nečlenským zemím.⁵¹

Evropské hospodářské společenství bylo podle smluvního vymezení postaveno na principu solidarity, soutěživosti, protikartelových krocích a na harmonizaci práva členských zemí. Smlouva zakládající EHS byla dokumentem s časově neomezenou platností, čímž se zásadně lišila od ESUO.⁵²

Dalším cílem bylo vytvoření společného trhu mezi členskými státy, zavedení soutěžních pravidel na trhu, zahájit společnou politiku v oblasti zemědělské, zahraniční, obchodu a dopravy a koordinaci hospodářských politik členských států v oblasti měnové a fiskální politiky. Vedle těchto bodů smlouva o EHS zřizovala Evropský sociální fond, jehož hlavním cílem bylo pečovat o zaměstnance, a Evropskou investiční banku, která měla členským zemím zpřístupnit finanční zdroje.⁵³

„Smlouva o Evropském hospodářském společenství je mimořádně rozsáhlý dokument o 248 člancích a je doplněna řadou dalších dokumentů. Dále je velmi zajímavá tím, že nemá žádná ustanovení o možnostech členských zemí ze společenství

---

⁵⁰ NÁLEVKA, Vladimír. Světová politika ve 20. století. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml. 2000, 37 s. ISBN 80-902261-6-7

⁵¹ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 36-37 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁵² CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 68 s. ISBN 80-245-0854-0

⁵³ KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 14-15 s. ISBN 80-7290-029-3

vystoupit, není nijak časově omezená a se zánikem společenství se v žádném článku nepočítá“.⁵⁴

Chod EHS zajišťovala institucionální struktura zkonstruovaná podle předlohy ESUO. Společenství zachovalo kombinaci nadnárodních a mezivládních zájmů.⁵⁵ Nadnárodním orgánem EHS byla Komise, jejichž devět na čtyři roky volených členů mělo pracovat nezávisle na vládách států, z nichž pocházeli. Jejich cílem bylo zajišťovat dosažení cílů stanovených smlouvou EHS. Druhou institucí bylo Shromáždění. Byl to jakýsi prozatímní parlament, v němž jednou ročně zasedali zástupci nadnárodních parlamentů. Zatím se mu přidělovala jen nevelká kontrolní pravomoc. Třetí institucí byla Rada ministrů. Byl to mezivládní orgán složený z ministrů vlád všech členských zemí. Měla zajišťovat koordinaci hospodářské politiky členských států. Čtvrtou institucí byl Soudní dvůr. Zasedají v něm zástupci každého členského státu. Řeší spory mezi institucemi či mezi členskými státy a institucemi.⁵⁶

6. 3. Evropské společenství pro atomovou energii

Toto společenství má působit v oblasti atomové energie a v jiných oblastech jejího využití. Má snahu takto předejít náskok USA, Velké Británie a Sovětského svazu. Tvoří ho opět šest členských států- Lucembursko, Belgie, Nizozemsko, SRN, Francie a Itálie.⁵⁷

V jaderné energii byl spatřován energetický zdroj zítřka, který měl vyřešit problémy spojené hlavně s uhelnými elektrárnami, na nichž byla postavena energetická soustava každého státu v této době. Těmito problémy byly kromě omezenosti zásob uhlí dále znečišťování životního prostředí a množství důlních neštěstí. Vedle uhlí se jako zdroj energie po druhé světové válce prosazovala stále silněji i ropa. Bohužel i tento

---

⁵⁴ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 11 s. ISBN 80-86410-06-4

⁵⁵ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 71 s. ISBN 80-7325-015-2

⁵⁶ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 39-40 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁵⁷ KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 14-15 s. ISBN 80-7290-029-3

způsob je velká zátěž pro životní prostředí. Navíc je zde ještě jeden důležitý aspekt, a to je kolísání její ceny.⁵⁸

Kromě těchto energetických důvodů sledoval EURATOM také jeden cíl podobný s cíli ESUO: sdílet výsledky výzkumu v tomto novém oboru a zajistit vzájemnou kontrolu členských států při využívání atomové energie. Tato kontrola měla zajistit, že žádná země nezneužije atomovou energii pro zbrojní účely a neohrozí bezpečnost ostatních členských států.

Orgány společenství byly stejné jako u EHS. Pro naplnění cíle smlouvy měl EURATOM provádět tyto činnosti: rozvíjet výzkum a zajišťovat rozšiřování technických informací, stanovit jednotné bezpečnostní normy pro ochranu zdraví pracujících a obyvatelstva, pečovat o pravidelné a rovnoměrné zásobování všech členů a usnadňovat investice.⁵⁹

Bezprostředně po založení EURATOMU a EHS se všeobecně předpokládalo, že se rozhodujícím prvkem pro další vývoj evropské integrace stane právě EURATOM. K tomuto očekávání vedlo přesvědčení, že jaderná energetika je klíčem k dalšímu hospodářskému rozvoji, a energetika je proto společným zájmem všech evropských zemí. Jean Monnet se domníval, že rozvoj atomové energetiky pomocí nadnárodní struktury zabrání Francii rozvíjet koncepci vlastních jaderných zbraní, což ve svém důsledku podpoří kompaktnost a stabilitu politiky jaderného zastrasování komunismu realizovanou USA. Monnetovo stanovisko bylo podporováno USA. Uvědomovalo si totiž, že kontrola atomové energie nadnárodními orgány nového společenství zabrání šíření jaderných zbraní, což byl jejich prvořadý zájem.⁶⁰

6. 4. Evropské sdružení volného obchodu

Rok 1960 přinesl nový prvek do vývoje evropského integračního procesu. Velká Británie odmítla vstoupit do EHS, zřejmě ze stejných důvodů proč nevstoupila do ESUO. I dále se spoléhala na zvláštní vztahy s USA a na své vazby v rámci Britského

---

⁵⁸ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 43 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁵⁹ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 44-45 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁶⁰ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 67 s. ISBN 80-7325-015-2

společenství národů než na výhody integrace, kde se obávala omezení své suverenity. Na druhou stranu si britské vládní kruhy uvědomovaly přednosti velkého integrovaného trhu. Jakmile členské státy ESÚO daly přednost EHS a začaly ho uskutečňovat, zahájila Velká Británie jednání s Dánskem, Norskem, Portugalskem, Rakouskem, Švédskem a Švýcarskem o malé oblasti volného obchodu.⁶¹

Evropské sdružení volného obchodu (EZVO) se měla stát alternativou k právě se utvářejícímu ES. Jejími členy se postupně staly země, které se z různých důvodů nemohly účastnit procesu evropské integrace. Tyto důvody byly například politické (Španělsko, Portugalsko z důvodu jejich nedemokratických režimů), geograficko-politické (Rakousko, Finsko z důvodu společné hranice se zeměmi východního bloku) nebo politicko-ekonomické (Švýcarsko, Norsko z důvodu neochoty občanů účastnit se integrace formou plnohodnotného členství).

Zakládajícími členy EZVO se v roce 1960 společně se Spojeným královstvím staly Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko. Později přistoupilo Finsko, Island a Lichtenštejnsko. Tyto země však EZVO opouštěly, tak jak se stávaly členy ES.⁶²

6. 5. První rozšíření unie

Velká Británie, která byla vůdčí zemí mezi žadateli o členství, zahájila rozsáhlou vnitropolitickou kampaň ve prospěch členství v Evropském společenství. Na počátku sedmdesátých let byl vstup Británie do Společenství ekonomickou nutností. Edward Heath proto ve snaze přesvědčit britskou politickou scénu o výhodách členství vydal tzv. bílou knihu. Obavy vyvolávalo především společné přijetí společné zemědělské politiky, protože Británie byla zemí dovážející potravinové produkty. Britská Dolní sněmovna posléze vstup do ES 13. července 1972 schválila. Británie se stala členem EHS od 1. ledna 1973.⁶³ Shodou okolností došlo k ropným šokům, a tak místo světlých zítřků Britové procitli do ještě výraznějšího poklesu hospodářství, rostoucí inflace i nezaměstnanosti. Očekávání vystřídalo zklamání a jen upevnilo tradiční britskou

⁶¹ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 183 s. ISBN 80-86410-06-4

⁶² KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 95 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁶³ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 97-98 s. ISBN 80-7325-015-2

euroskepci. Na druhou stranu došlo k významnému posunu ve směřování britského zahraničního obchodu, protože se značně posílila obchodní výměna se zeměmi ES.⁶⁴

V únoru 1974 zvítězili v britských parlamentních volbách opoziční labouristé, což v podstatě zpochybnilo vstup země do Evropských společenství. Většina nové vládní strany, vedená premiérem Haroldem Wilsonem, ostře kritizovala podmínky, za nichž předchozí kabinet přivedl zemi do ES.

Počínaje jarem 1974 se Wilson a jeho ministr zahraničních věcí James Callaghan snažili o opětovné projednání smlouvy o přistoupení Británie do ES. Situaci jim ulehčilo úmrtí francouzského prezidenta Pompidoua. Jeho nástupce Valéry Giscard d'Estaing zaujmul vůči britským požadavkům vstřícnější postoje.⁶⁵ Důvodem k pokusu o projednání podmínek vstupu byla především vysoká částka, kterou musela Británie přispívat do rozpočtu Společenství. Částka činila pouze 8,64 % z rozpočtu Společenství, ale po pěti letech se měla zvýšit na 18,92 %. Vysoký podíl na rozpočtu byl určen v době, kdy Británie zaujímala třetí nejhorší postavení mezi členskými státy. Zařazení Británie mezi největší plátce tedy nekorespondovalo s tím, že v době vstupu její hospodářské ukazatele spíše klesaly.⁶⁶ Na jednáních v Paříži (prosinec 1974) a v Dublinu (březen 1975) dospěli představitelé členských států ES a Británie k dohodě. Wilsonův tým dosáhl pouze dílčích úspěchů, společná zemědělská politika zůstala téměř beze změny.⁶⁷ Harold Wilson, jehož pozice byla posílena dosaženými ústupy ze strany Evropského společenství, se vyjádřil pro setrvání své země v ES. Většina jeho vlastní strany byla proti. Referendum, konané 5. června 1975 dalo Wilsonovi za pravdu. Při účasti 65,5 % registrovaných voličů bylo 67,2 % pro setrvání ve Společenství.⁶⁸

K setrvání Velké Británie ve Společenství výrazně přispělo schválení tzv. opravného mechanismu, jehož cílem bylo snížení výše britských příspěvků do rozpočtu ES. Současně měl být zaveden systém tzv. zpětného vyplácení peněz pro ty státy, jež by

---

⁶⁴ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 53 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁶⁵ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 64-65 s. ISBN 80-7254741-0

⁶⁶ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 98-99 s. ISBN 80-7325-015-2

⁶⁷ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 65 s. ISBN 80-7254741-0

⁶⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 242 s. ISBN 80-246-0111-7

se ocitly v nepříjemné situaci. Tento mechanismu se týkal taky Irsko a Itálie. Ke konečnému schválení tohoto mechanismu došlo po řadě obtížných jednání v květnu 1976.⁶⁹

Také po dvou neúspěšných pokusech o vstup do ES muselo Irsko, Dánsko a Norsko počkat na rezignaci de Gaulla v roce 1969. Úřadu francouzského prezidenta se poté ujal Georges Pompidou. Je třeba zdůraznit, že nešlo o shodu náhod, že právě tyto státy se poněkolkáté současně pokoušely o vstup do Společenství. Spojené království bylo pro Irsko a Dánsko největším obchodním partnerem. Jestliže by do ES vstoupila pouze jedna strana, znamenalo by to pro jejich další vzájemný obchod velkou nevýhodu. I když byly úspěšně uzavřeny podmínky o členství se čtyřmi zeměmi, v roce 1973 se připojily pouze tři z nich, neboť norské referendum vyznělo proti vstupu do ES.⁷⁰

6. 6. Druhé rozšíření

Od chvíle, kdy bylo uzavřeno jednání o rozšíření severním směrem, bylo Evropské společenství konfrontováno s tím, že také další státy mají zájem o členství. Jednalo se o Řecko, Portugalsko, a Španělsko, tedy země, které se v rozmezí let 1974-1975 zbavily autoritativních režimů a vytvořily fungující demokratické politické systémy.⁷¹ Vláda vojenské junty v Řecku a pravicových diktatur ve Španělsku a Portugalsku až do poloviny 70. let jakákoli jednání o přistoupení znemožňovaly. Teprve pád tzv. režimu plukovníků v Řecku (1974), úmrtí generála Franka ve Španělsku (1975) a nastolení demokratického systému v Portugalsku přinesly výraznou změnu. Ve hře byly také žádosti Turecka (od roku 1963), Malty (od roku 1970) a Kypru (od roku 1972).⁷²

Turecko bylo velice rychle informováno o tom, že úroveň jeho rozvoje není dostatečná. Navíc zde byla otázka Kypru, jehož severní část byla obsazena od roku

---

⁶⁹ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 66 s. ISBN 80-7254741-0

⁷⁰KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 51-52 s. ISBN 978-80-7364-044-6

⁷¹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 103 s. ISBN 80-7325-015-2

⁷² HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 66 s. ISBN 80-7254741-0

1974 tureckými vojsky. V Portugalsku po revoluci, zavedení demokratického systému a všeobecných volbách požádala 28. března 1977 Soaresova vláda o začlenění. Suárezova vláda požádala jménem Španělska o začlenění 27. července 1977 po smrti Franka a zřízení parlamentní demokracie.⁷³

Devítka reagovala vstřícně. Prakticky žádný z jejích států neměl k další vlně rozšíření Společenství námitky. Hlavní role se ujali Francouzi. Vzhledem k odlišnostem kandidátských zemí se o jejich přistoupení rozhodovalo odděleně.⁷⁴ Z politického hlediska bylo důležité pomoci těmto mladým demokraciím při upevnování jejich stability. Přijetím středozemních zemí by se ustálila rovnováha ES, která se po prvním rozšíření obrátila směrem na severní Evropu. Přetrvávaly však mnohé ekonomické problémy. Kandidátské země měly nižší HDP než země Devítky, nižší platy, vyšší úroveň inflace a slabší měny.

Nejprve byla projednána kandidatura Řecka. Představovala nejméně problémů, neboť vstup Řecka byl připraven smlouvou o přidružení. Komise ES ve své zprávě vyjádřila několik námitek ekonomického charakteru a navrhla přípravné období na členství blíže neurčeného trvání, které by poskytlo čas na uskutečnění nezbytných reforem. Rada ministrů na návrh Francie započala 27. července 1976 vstupní jednání, která vyústila ve smlouvu o začlenění, podepsanou 28. května 1979 v Athénách.⁷⁵ Dohoda počítala s pětiletým přechodným obdobím, během něhož se měla řecká ekonomika co nejlépe přiblížit hospodářství ES. 1. ledna 1981 se tak Devítka změnila v Desítku.⁷⁶

6. 7. Třetí vlna rozšíření

V případě Portugalska a Španělska postupoval proces pomaleji. Komise ES navrhla přechodné období v délce pěti až deseti let pro Portugalsko a deset let pro Španělsko. Mezitím Portugalsko, které již využilo mimořádné pomoci v roce 1975,

---

⁷³ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 244 s. ISBN 80-246-0111-7

⁷⁴ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 67 s. ISBN 80-7254741-0

⁷⁵ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 245 s. ISBN 80-246-0111-7

⁷⁶ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 67 s. ISBN 80-7254741-0

získalo s platností od 1. ledna 1981 předvstupní finanční pomoc. Kvůli své rozloze bylo největším problémem Španělsko. Vstupem této země by se o třetinu zvětšila výměra EHS, navíc by vznikly velké přebytky vína, ovoce a zeleniny. Francie, Řecko a Itálie se obávaly konkurence pro svoje komodity (ovoce, víno, zelenina). Vlády Devítky při rozhodování váhaly. Shoda panovala v samotném začlenění: Španělsko a Portugalsko z historického hlediska mají právo na účast při budování Evropy. Překážky byly postupně odstraněny přijetím komunitární organizace trhu s ovocem, zeleninou a olivovým olejem v říjnu 1983 a dohodou o zvládnutí vína v únoru 1985. Po dlouhých jednáních došlo 12. června 1985 v Madridu a Lisabonu k podpisu smluv o začlenění, čímž jeho základnu rozšířily na 12 zemí.⁷⁷

6. 8. Schengenská dohoda

Kromě rozšíření čekalo společenství v osmdesátých letech také prohloubení integrace představující kvalitativní změnu spolupráce: vytvoření tzv. schengenského prostoru. Jde o sdružení evropských států, které se mezi sebou dohodly na společném cíli- zrušení kontrol osob na vnitřních hranicích včetně letišť a přístavů, sladění vízové a azylové politiky a založení společného pátracího a informačního počítačového systému na pomoc proti drogám a kriminalitě. Kontroly na vnějších hranicích se třetími zeměmi samozřejmě zůstaly zachovány.⁷⁸

7. Evropský měnový systém

7. 1. Měnová unie

Hned po skončení druhé světové války probíhal vzájemný obchod i platby mezi evropskými státy na bilaterálním principu. V roce 1948 nabídly Spojené státy válkou zasažené Evropě Marshallův plán. V jeho rámci se ustavila Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEED), z níž v roce 1961 vznikla Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). V roce 1950 byla založena Evropská

---

⁷⁷ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 246-247 s. ISBN 80-246-0111-7

⁷⁸ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 54 s. ISBN 978-80-7364-044-6

platební unie (EPU) jako zúčtovací úvěrová dohoda členských zemí Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci. Unie zanikla na konci roku 1958, v době, kdy většina západoevropských zemí zavedla směnitelnost svých měn na běžném účtu platební bilance se současnou kontrolou kapitálových toků.⁷⁹

Koncem roku 1969 byl hlavní zájem členských zemí upřen na měnovou integraci, jež měla mimo jiné přímou vazbu na společnou zemědělskou politiku. Rada ministrů na setkání 6. března 1970 rozhodla o nutnosti vypracování dvou zpráv. První z nich byla zaměřena na otázky měnové spolupráce. Tato zpráva byla vypracována lucemburským ministrem financí Pierrem Wernerem. Byla představena 7. října 1970 a předpokládala vybudování měnové unie členských zemí v třístupňovém stádiu.⁸⁰

Nutnost opětovného oživení Hospodářské a měnové unie v Evropě opět se vsí silou připomněl Roy Jenkins, předseda Komise ES. Ve svém projevu ve Florencii kladl důraz na měnovou unii, nezbytnou pro zajištění stability směny, odvrácení rizika spekulace, zmírnění inflace nastolením určité ekonomické disciplíny, obnovení investic a zvýšení zaměstnanosti.⁸¹

V dubnu 1978 Evropská rada přijala na jednání v Kodani na popud francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaing a spolkového kancléře Helmuta Schmidta rozhodnutí vytvořit tzv. Evropský měnový systém. Ještě v témže roce schválila toto rozhodnutí Rada ministrů a 13. března 1979 vstoupil Evropský měnový systém (EMS) v platnost.⁸² Vznikl dohodou mezi centrálními bankami členských států EHS a jeho úkolem bylo regulovat měny členských zemí.⁸³

Podstatou systému bylo stanovení tzv. referenční měny „ecu“ (European Currency Unit), určované „košem“ evropských měn, jehož složení odpovídalo podílu každé země na výrobě a vnitrokomunitárním obchodu. Řecko, Španělsko a Portugalsko

---

⁷⁹ KUBIŠTA, Václav a kol. Mezinárodní ekonomické vztahy. 1.vyd. Praha: HZ Editio spol. s.r.o. 1999. 193 s. ISBN 8086009-29-7

⁸⁰ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 95 s. ISBN 80-7325-015-2

⁸¹ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 253 s. ISBN 80-246-0111-7

⁸² HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 69-70 s. ISBN 80-7254741-0

⁸³ KUBIŠTA, Václav a kol. Mezinárodní ekonomické vztahy. 1.vyd. Praha: HZ Editio spol. s.r.o. 1999. 194 s. ISBN 8086009-29-7

se po vstupu do Společenství zapojily také do EMS, v přechodném období se ale nepodílely na směnovém mechanismu. Britská libra zůstala mimo systém. Cílem systému bylo udržet kurs jednotlivých měn v rámci tzv. flukтуаčního pásma.⁸⁴

Evropský mezinárodní systém dobře fungoval a ihned po svém zavedení přinesl měnovou stabilitu nepoznanou od roku 1972. Počet intervencí centrálních bank se značně zvýšil. Problémy se zhoršily po druhém ropném šoku z let 1979-1980, poté po růstu dolaru a úrokových sazeb v letech 1981-1982. Odtud pramenilo napětí uvnitř EMS, které se projevilo růstem marky a guldenů a poklesem francouzského franku, liry a belgického franku. Bylo ujednáno, že po dvou letech fungování bude EMS definitivní, což bude znamenat vytvoření Evropského měnového fondu. Ve Francii se po prezidentských volbách gaullisté domnívali, že suverenita Francie by byla narušena přesunutím části měnových rezerv. Nebylo zatím vhodné vytvořit Evropský měnový fond. Lepším řešením se ukázalo počkat, až se situace uklidní. Tento systém dokázal přežít, ukázal svoji účinnost, ale ještě nebyl úplný.⁸⁵

7. 2. Jednotný evropský akt

Mezivládní konference byla zahájena 9. září v Lucemburku a po několika měsících skončila podpisem nové smlouvy. Této rychlosti se dosáhlo díky velmi aktivní úloze Evropské komise, která od počátku navrhovala, aby se cílem stalo vytvoření „vnitřního trhu“ jako prostoru bez hranic, o němž pojednávala „Bílá kniha“, kterou napsal lord Cockfield, britský místopředseda Evropské komise.⁸⁶

V tomto aktu byla smluvně zakotvena právní realizace jednotného vnitřního trhu. Budování trhu se stalo významným impulzem pro další rozvoj integračního procesu, a to nejen v oblasti ekonomické.⁸⁷ Jádrem aktu byla dohoda o zřízení jednotného trhu do roku 1992, který by umožnil volný pohyb osob, zboží a kapitálu. K dovršení procesu budování velkého vnitřního trhu bylo nutno odstranit překážky

---

⁸⁴ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 70 s. ISBN 80-7254741-0

⁸⁵ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 255-256 s. ISBN 80-246-0111-7

⁸⁶ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 302 s. ISBN 80-246-0111-7

⁸⁷ KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 16 s. ISBN 80-7290-029-3

všeho druhu. O perspektivy tohoto velkého trhu se nejvíce zajímala Velká Británie a Dánsko.⁸⁸

V roce 1984 bylo na summitu ve Fontainebleau rozhodnuto vytvořit výbor. Jeho předsedou byl jmenován irský ministr zahraničí James Dooge. Italové ve výboru prosazovali zásadní reformu a zřízení Evropské unie, Britové byli jen pro neformální dohodu, která by umožnila dokončit proces vytváření vnitřního trhu. Závěrečná zpráva Doogova výboru definovala jednotný trh jako jednu z priorit ES, zároveň doporučovala přiznat více pravomocí Parlamentu a Komisi a svolat mezivládní konferenci o změně zakládajících smluv. Proti tomu se ohradily Británie, Dánsko a Řecko.⁸⁹

Po několika schůzkách ministrů zahraničních věcí se ve dnech 2. - 3. prosince 1985 v Lucembursku sešla Evropská rada. Její jednání bylo velmi obtížné v důsledku přetrvávajících rozdílů v otázce sladění legislativy a úprav nezbytných pro vytvoření Společného trhu. Evropský parlament nebyl na toto jednání přizván, ale byli informováni jeho zástupci Pierre Pflimlin a Altiero Spinelli.⁹⁰

Výsledkem mezivládní konference, která byla ukončená na summitu v Bruselu 17. prosince 1985, se stal dokument pojmenovaný na návrh předsedy komise Jacques Delorse- Jednotný evropský akt. K hlavním výsledkům schváleným v Aktu patřila rozhodnutí odstranit právo veta při hlasování v Radě ve vybraných oblastech, dále rozhodnutí o zapojení Evropského parlamentu do legislativního procesu a také stanovení nového společného cíle integračního procesu.⁹¹

Celou věc dotáhli do konce ministři zahraničních věcí, kteří rozhodli o jednotnosti aktu, kterou požadovala Evropská komise s cílem vyhnout se rozdělení na 2 smlouvy, z nichž jedna by přehodnocovala komunitární smlouvy a druhá by prohlubovala politickou spolupráci. Francie se za podpory Německa pokusila prosadit svůj návrh na vytvoření generálního sekretariátu Evropské unie. Partneri ho však nepřijali. Výraz „Akt o jednotné Evropě“, nebyl vzat v úvahu, neboť Dánsko a Velká

---

⁸⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 302 s. ISBN 80-246-0111-7

⁸⁹ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 87 s. ISBN 80-7254741-0

⁹⁰ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 302 s. ISBN 80-246-0111-7

⁹¹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 119 s. ISBN 80-7325-015-2

Británie nechtěly unii, a protože země Beneluxu se domnívaly, že budoucí smlouva hodně zaostala za tím, čím by skutečná unie měla být.⁹²

Od 1. ledna 1987 už měl v Evropském společenství platit „Akt o jednotné Evropě“. Ratifikační proces se protáhl, takže začal platit až od 1. července, ale řadu jeho uplatnění už členské státy uplatňovaly. Přijetím aktu skončilo patnáctileté období jisté stagnace integračního procesu vyvolané zesílením protekcionistické politiky členských zemí v sedmdesátých a na začátku osmdesátých let. Dokument jednoznačně potvrzoval odhodlání členských zemí urychlit a posílit integrační proces v rámci Společenství.⁹³

Jednotný evropský akt nicméně zastávce společné Evropy neuspokojil. Pozice Evropského parlamentu se nezlepšila tak, jak se očekávalo. Parlament měl pouze právo doplňovat nebo odmítat návrhy Rady schválené kvalifikovanou většinou. Pokud Rada chtěla udržet původní návrhy v platnosti, musela je přijmout jednomyslně. Kromě toho byl upřesněn status Evropské rady, která byla jakousi vrcholnou formou Rady ministrů, její role však přesně vymezena nebyla. Dále měla být vytvořena koncepce společné zahraniční politiky, prohloubena spolupráce v obranné a bezpečnostní politice.⁹⁴ Pokud jde o soudní dvůr, Akt svým rozhodnutím vyhověl jeho žádosti a přičkl mu soudní pravomoci první instance, což bylo zdůvodněno narůstajícím počtem projednávaných případů.⁹⁵

Projekt vnitřního trhu byl legislativně ve vysoké míře naplněn do předpokládaného roku 1992, přesto ale zůstala řada segmentů nedořešených či otevřených, když liberalizace výrobních faktorů z řady důvodů pokročila jen málo. Týkalo se to například dopravy, energetiky, telekomunikací, pošt, obvykle tento pomalý proces souvisel s pomalejším tempem privatizace.⁹⁶

---

⁹² GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 303 s. ISBN 80-246-0111-7

⁹³ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 273 s. ISBN 80-86410-06-4

⁹⁴ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 89-90 s. ISBN 80-7254741-0

⁹⁵ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 304 s. ISBN 80-246-0111-7

⁹⁶ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 21 s. ISBN 80-245-0854-0

7. 3. Maastrichtské smlouvy

Mimořádně důležitým krokem na cestě k jednotě Evropy bylo založení Evropské unie. Už v roce 1972 vytyčil tento úkol Evropský parlament a od roku 1982 jej Evropská rada považovala za hlavní náplň své činnosti. Štutgartské „Slavnostní prohlášení“ v roce 1983, „Bílá kniha Evropské komise o vnitřním trhu“ v roce 1985 a „Akt o jednotné Evropě“ v roce 1987 byly rozhodujícími kroky v tomto směru.

Jednání v letech 1990 a 1991 byla obtížná, jako ostatně většina diskusí zabývajících se novými, vyššími, dosud neprobádanými formami integrace. Podařilo se sice dosáhnout dohody o mnoha aspektech sjednocování, ale řada otázek zůstala i nadále otevřených, takže hned při uzavření dohody o rozvoji jednotného vnitřního trhu v oblasti finanční bylo rozhodnuto svolat po určité době mezivládní konferenci, jež by vyhodnotila první zkušenosti a vytyčila nové úkoly pro další období.⁹⁷

První iniciativní krok učinila belgická vláda, jejíž memorandum z 20. března 1990 navrhlo posílení institucionálního aparátu a rozvíjení spolupráce v zahraniční politice rozšířené o otázky bezpečnosti. Tyto návrhy se nesetkaly s moc velkým zájmem. Větší odezvu měla francouzsko-německá iniciativa. Prezident Mitterrand a kancléř Kohl navrhli svolání mezivládní konference, kde by se jednalo o čtyřech námětech. Prvním bylo posílení demokratické jednoty unie, po které volalo Německo a Evropský parlament. Dále šlo o zvýšení účinnosti institucí. Třetím námětem bylo zajištění jednoty a soudružnosti postupu unie v ekonomické, měnové a politické oblasti. Posledním námětem bylo definovat a uvést v život společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.⁹⁸

Na dublinském setkání představitelů Evropské rady v dubnu 1990 rozhodli šéfové států a vlád Dvanáctky o uspořádání mezivládní konference, která se měla zabývat návrhem na vytvoření politické unie. V červnu 1990 druhý summit v Dublinu rozhodl o svolání dokonce dvou konferencí, jež měly odděleně jednat o projektech měnové a politické unie. Jednání měla začít v prosinci 1990 v Římě. Premiérka Thatcherová souhlasila velmi váhavě. Její vláda si sice přála posílit mezinárodní

---

⁹⁷ ORT, Alexandr. Evropa 20. století. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 314 s. ISBN 80-86410-06-4

⁹⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 323 s. ISBN 80-246-0111-7

postavení Společenství, současně však zůstávala skeptická vůči prohlubování evropské integrace. Po několika setkáních a rozhovorech, které trvaly pouhý rok, nikdo nepochyboval o tom, že povedou ke vzniku Evropské unie. Nebylo ovšem jasné, jaká bude její konkrétní forma.⁹⁹ Předsedající země, kterou bylo Lucembursko, a potom Nizozemí, usilovaly o koordinaci představ jednotlivých členských států o možnosti vybudovat politickou unii. Zásadní otázkou konference byl nicméně sám účel prohloubení integrace. Proti možnosti integrační aktivity stála alternativa setrvat na stávající integrační pozici a přistoupit k zahájení procesu rozšiřování. Při důkladném zvažování možností, zda zintenzivnit integraci, nebo naopak její prohlubování zbrzdit a soustředit se na rozšiřování Společenství, sehrál významnou roli Jacques Delors. Domníval se, že rozšíření je možné, a dokonce nezbytné realizovat v součinnosti s procesem prohlubování.¹⁰⁰

Nejvýznamnějším výsledkem maastrichtského summitu byla dohoda o zavedení Evropské měnové unie, respektive o prvním pilíři Evropské unie. Dva další pilíře neznamenal tak zásadní změnu. Místo Evropské politické spolupráce se nyní mluvilo o společné zahraniční a bezpečnostní politice, ale v praxi se téměř nic nezměnilo. Platilo to do značné míry i o třetím pilíři, kde se navazovalo na starší, byť roztržitější spolupráci (například Schengen). Důležitým výsledkem summitu bylo i limitované zavedení tzv. „dvourychlostní Evropy“, například Británie nemusela aplikovat dohodu o Evropské měnové unie a protokoly o sociální politice. Členské státy nejsou ve stejné míře integrovány s ostatními.¹⁰¹

Celkově byla smlouva o EU ratifikována čtyřmi referendy, z toho dvě se odehrály v Dánsku. Přijetí smlouvy podporovalo pouze 36 % občanů a 38 % bylo proti. Společenství se obávalo, že negativní přístup v jedné zemi, může zastavit více než 10 let připravovaný projekt. Nicméně se nepodařilo smlouvu schválit v parlamentu, a podle dánské ústavy musel být výsledek schválen referendem. Hlasy odevzdalo 83 % občanů, z toho 50,7 % bylo proti. Negativní výsledek referenda znejistil proces ratifikace v ostatních zemích a především způsobil politické problémy v samotném Dánsku. Velká

---

⁹⁹ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 102-103 s. ISBN 80-7254741-0

¹⁰⁰ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 125-126 s. ISBN 80-7325-015-2

¹⁰¹ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 110 s. ISBN 80-7254741-0

Británie prohlásila, aby se nejdříve vyřešily potíže se záporným výsledkem, než přistoupí k ratifikaci. 4 června 1992 bylo svoláno mimořádné setkání ministrů zahraničních zemí ES do Osla. Výsledkem jednání bylo pokračovat v procesu ratifikaci s tím, že bude dostatek času pro dánskou stranu, aby své odmítnutí zvážila. Další referendum proběhlo 9. října 1992. Evropská rada přistoupila na dánské požadavky a rozhodla se připojit k textu Smlouvy o Evropské unii dva protokoly, v nichž bylo specifikováno postavení Dánů v EU. Tyto podmínky byly obyvatelstvem příznivě přijaty a referendum dopadlo úspěšně.¹⁰²

Konečné texty byly podepsány v Maastrichtu, kde se o nich i jednalo, dne 7. února 1992 ministry zahraničí a ministry financí Dvanáctky.¹⁰³

8. Instituce Evropské unie

8. 1. Rada

Rozhodující institucí EU je Rada (Rada Evropské unie, respektive Rada ministrů). Název Rada EU nahradil v listopadu 1993 (vstupem Maastrichtských smluv v platnost) dřívější Radu ES. Hlavní funkcí Rady je zastupovat zájmy členských zemí na úrovni EU. Rada má současně všeobecnou rozhodovací kompetenci, což svědčí o tom, že politiku EU v zásadě určují zájmy členských států a dominují nad zájmy EU jako celku. V počátečním období měla Rada výlučné rozhodovací pravomoci a disponovala převažující částí exekutivních kompetencí. V dalším vývoji delegovala výkonné pravomoci na Komisi a o některé další pravomoci se podělila s Evropským parlamentem (v oblastech rozpočtové a asociační politiky a také při uzavírání smluv týkajících se rozšíření EU). Rada má však stále rozhodující úlohu v institucionální struktuře EU. V oblastech, které jsou spravovány Společenstvím, může však rozhodovat pouze na základě návrhu Komise. Skládá se z ministrů nebo z příslušných státních

---

¹⁰² FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 134-135 s. ISBN 80-7325-015-2

¹⁰³ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 330 s. ISBN 80-246-0111-7

tajemníků jednotlivých členských států EU. Představitelé zemí se scházejí podle potřeby.¹⁰⁴

8. 2. Evropská Komise

Komise je zdrojem politické iniciativy a motorem EU. Představuje politicky nezávislou instituci, jejímž hlavním úkolem je bránit zájmy EU jako celku. Jakožto „strážkyně smluv“ zajišťuje uplatňování legislativy přijaté Radou a Parlamentem. Nyní má EU 27 komisařů, každý je z jednoho státu Evropské unie. Komisaři jsou jmenováni po dohodě mezi členskými zeměmi a schválení ve funkci Evropským parlamentem. Evropská komise je výkonným orgánem Unie, který iniciuje a řídí různé politiky. Dále spravuje rozpočet Unie. Jejím hlavním úkolem je zajistit volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob po celém území.¹⁰⁵ Komise chrání integritu jednotného trhu, sleduje, aby nedocházelo k nelegálním dohodám a cenám. Může ukládat pokuty jednotlivcům, firmám, organizacím za porušování práva Společenství. Komise taky řídí programy výzkumu a technického rozvoje.¹⁰⁶

Široky rozsah činností a důslednost monitorování plnění závazků členských států poznamenává strukturu instituce. Je členěná do jednotlivých generálních ředitelství a služebních útvarů dle jednotlivých politik (Regionální politika, Zemědělství a rozvoj venkova a další.) a doplňkových služeb (například Eurostat). Každé generální ředitelství spravuje určitou oblast a návrhy nových právních norem vlastně vycházejí z těchto ředitelství. Do schvalovacího procesu jsou však normy postoupeny, pouze pokud je schválí 27 komisařů, hlasujících prostou většinou.¹⁰⁷

8. 3. Evropská rada

Evropská rada byla zřízena společným prohlášením vydaným k závěru pařížského summitu v prosinci 1974, a poprvé se sešla v roce 1975. Existence Evropské rady byla právně uznána až Jednotným evropským aktem, přičemž oficiální status byl

---

¹⁰⁴ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 31 s. ISBN 80-245-0854-0

¹⁰⁵ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 137-138 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁰⁶ KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 33 s. ISBN 80-7290-029-3

¹⁰⁷ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 137-138 s. ISBN 978-80-7364-044-6

udělen až Smlouvou o Evropské unii. Skládá se z hlav států a vlád členských zemí. Zasedá spolu s předsedou Komise za přítomnosti ministrů zahraničních věcí a dalšího jednoho člena Komise zpravidla třikrát ročně. Zasedání se konají v zemi členského státu, který vykonává předsednictví v Radě, a jednou ročně zasedá Evropská rada v Bruselu. Po každém zasedání musí předložit Evropskému parlamentu informaci o výsledcích jednání, jednou za rok informuje písemnou formou Evropský parlament o pokroku dosaženém Evropskou unií. Evropská rada přijímá základní politická rozhodnutí, která se týkají všech tří pilířů, vydává pokyny pro práci Rady, Komise anebo zástupců vlád členských zemí.¹⁰⁸

8. 4. Evropský parlament

Od doby, kdy byl Evropský parlament poprvé v roce 1979 zvolen přímými všeobecnými volbami, se stal nejen největším, ale i nejdůležitějším mnohonárodním parlamentním sborem na světě. Poslanci parlamentu jsou voleni v jednotlivých členských zemích unie jednou za 5 let a zvolení zástupci pak prosazují politickou vůli a zájmy občanů svých zemí.¹⁰⁹ Je to jediný přímo volený orgán, který zastupuje občany EU a podílí se na legislativním procesu.

Samotné fungování Parlamentu je, kromě neustálého cestování mezi Štrasburkem, Lucemburskem a Brusel, komplikováno i počtem oficiálních jazyků. Neboť poslanci mohou při jednání používat svůj národní jazyk. Při dnešních oficiálních 23 jazycích jsou nároky na překladatelské služby enormní. Jednací sály jsou obklopeny kabinami pro simultánní tlumočení. Poslanci uvnitř Evropského parlamentu vytvářejí frakce. Zde vidíme jedno z omezení evropské integrace na politické úrovni- dnes v EU neexistují celoevropské politické strany, jak je tomu v národních státech. Vzhledem k charakteru Parlamentu jako orgánu Společenství se uvnitř frakcí neseskupují poslanci dle národnostního rozdělení, ale dle svých politických idejí, zájmů a cílů. V Evropském parlamentu je přidělení křesel jednotlivým státům neproporcionální a relativně zvýhodňuje malé země. Volby do Parlamentu nejsou doposud zcela sjednoceny jednotnou volební procedurou, většinou respektují volební systémy na národní úrovni.

---

¹⁰⁸ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 33-34 s. ISBN 80-245-0854-0

¹⁰⁹ KLÍMA, Michal a kol., Poznáváme Evropskou unii. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 34 s. ISBN 80-7290-029-3

Přesto můžeme parlament označit za jednu z klíčových institucí. Je to hlavní jednací komora Evropské unie, kde se setkávají a mísí politická a národní hlediska všech členských států.¹¹⁰

8. 5. Soudní dvůr

Soudní dvůr byl ustaven na základě Římských smluv 1. 1. 1958 jako společný soudní orgán tří Evropských společenství. Je jednou z hlavních institucí EU (jediným právním kontrolním orgánem) a svojí existencí odlišuje EU od všech ostatních mezinárodních společenství.

Evropský soudní dvůr se skládá ze 13 soudců a 8 generálních advokátů, kteří jsou jmenováni na dobu šesti let na základě dohody vlád členských států. Dvůr v zásadě jedná o dvou typech případů: buď o přímých podáních, nebo o předběžných rozhodnutích. Přímá podání může ke Dvoru předložit Komise či jiná instituce Evropského společenství. O předběžné rozhodnutí může být Evropský soudní dvůr požádán soudy členských zemí v případech, kdy potřebují rozhodnutí o otázkách komunitárního práva, aby mohly vynést rozsudek. Soudní dvůr sídlí v Lucembursku.¹¹¹

9. Další vlna rozšíření

9. 1. Vstup Rakouska, Švédska a Finska

Zahájení významné etapy v dějinách evropské integrace, tj. vznik Evropské unie, bylo vhodnou příležitostí pro její rozšíření do střední a severní Evropy. Byly pro to dva důvody: evropští státníci se po schválení Maastrichtské smlouvy nemuseli v takové míře věnovat vnitřním problémům integrace a současně s rozpadem východního bloku navíc padly i zbývající překážky, které znemožňovaly vstup některým neutrálním zemím (Finsko, Rakousko, Švýcarsko). Nešlo však pouze jen o ně, ale i o bývalé evropské satelity Sovětského svazu (Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko) či dokonce o státy, které vznikly na troskách se rozpadajícího se Sovětského svazu (Litva,

---

¹¹⁰ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 138-139 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹¹¹ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 40 s. ISBN 80-245-0854-0

Lotyšsko, Estonsko). Zvláštním případem bylo Slovinsko, jež se odtrhlo od Jugoslávie. Kromě výše uvedených zemí usilovali o vstup norští politikové, samostatnou, byť dosti nesourodou kategorií byly středomořské státy- Kypr, Malta a Turecko.¹¹²

Během přípravy velkého vnitřního trhu dvanácti členských zemí vyvstala otázka vztahů mezi Společenstvím a zeměmi EZVO. Tyto země (tj. Norsko, Švédsko, Finsko, Island, Rakousko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko) již předtím podepsaly se Společenstvím dvoustranné smlouvy o volné průmyslové výměně. Dvě třetiny jejich dovozů pocházely ze zemí EHS a na ty opět připadalo přes polovinu jejich vývozu. Tyto země nechtěly zůstat stranou. Naproti tomu Komise zase měla obavy, aby vstup těchto povětšinou neutrálních zemí nebyl překážkou k vytvoření EU s kompetencemi v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky.¹¹³

V některých zemích panovaly obavy z rozšíření Dvanáctky. Například Francouzi si nebyli jisti, zda si v rozšířeném uskupení zachovají svůj dosavadní vliv a zda rozšiřování nekomplikuje další prohlubování integrace. Právě z tohoto důvodu se pro rozšíření vyjadřovali Britové a do jisté míry Dánové, kteří ale měli na zřeteli i svůj zájem na vstupu skandinávských sousedů.

Vstup hospodářsky méně vyvinutých a ve fázi transformace se nacházejících východoevropských zemí do Unie zatím nepřipadal v úvahu, stejně jako rozšíření o státy problematického středomořského regionu.¹¹⁴

Tak se zrodila myšlenka na vytvoření Evropského hospodářského prostoru, který by spojil Dvanáctku s těmito zeměmi. Tyto země, na které se začala vztahovat povinnost uplatňovat pravidla jednotného trhu, nechtěly zůstat stranou rozhodovacího procesu.

Jako první podalo svoji přihlášku Rakousko v roce 1989. Následovalo ho Švédsko, Finsko, Švýcarsko (které přihlášku stáhlo v důsledku odmítavého postoje k Evropskému hospodářskému prostoru) a nakonec Norsko. Island odmítl kandidaturu,

---

¹¹² HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 112-113 s. ISBN 80-7254741-0

¹¹³ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 350-351 s. ISBN 80-246-0111-7

¹¹⁴ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 112-114 s. ISBN 80-7254741-0

neboť Evropský hospodářský prostor mu dal možnost přístupu na evropský trh a nechal mu naprostou volnost nad jeho rybolovem.¹¹⁵

Jednání s kandidátskými zeměmi začala v první polovině roku 1993. Přestože proběhla velmi rychle, nevyhnuli se vyjednávači četným potížím. I když šlo o malé země, hrozilo, že jejich vstup naruší pečlivě střeženou rovnováhu uvnitř jednotlivých institucí Unie, a sníží se tak jejich akceschopnost. Hodně se diskutovalo o blokační menšině v Radě ministrů, kde se počet hlasů zvýšil ze 76 na 90. Správně by mělo jít o 30%, tj. 27 hlasů, proti tomu se však postavili především Britové, kteří se obávali, že po rozšíření Unie budou moci být snáze přehlasováni při přijímání rozhodnutí, u nichž stačilo získat jen kvalifikovanou většinu hlasů. Představitelé Velké Británie byli podporováni Španělskem, proto při diskusích o blokační menšině trvali na 23 hlasech. Výsledný kompromis, uzavřený na jaře 1994, sice stanovil menšinu na 27 hlasů, pokud by se ale proti nějakému návrhu postavilo alespoň 23 hlasů, mělo se dále jednat.¹¹⁶

Rakousko si vymohlo omezení pro průjezd kamionů přes svoji silniční síť na delší dobu, než se původně předpokládalo. Švédsko si zase vymohlo zvýšení komunitárních dávek pro svoje zemědělství, Finsko dostalo komunitární pomoc pro 85% svého území a prodloužení dotací pro zemědělství. Norsko dostalo exkluzivitu pro rybolov ve svých vodách na sever od 62. rovnoběžky.

Ratifikace po dohodě mezi Komisí a národními vládami probíhaly tak, že začínaly v zemích, kde veřejné mínění bylo nejpříznivější. Dne 12. června 1994 ratifikovalo Rakousko. Pak přišla řada na skandinávské země, nejprve na Finy, pak na Švédy. Zbývalo Norsko, které řeklo ne již v roce 1972, ale u něhož se doufalo, že ho strhne vstup jeho sousedů. Pro „ano“ se vedla velmi silná kampaň, i když méně dramatická než minule. Referendum 28. října s masovou účastí, jaké kdy bylo dosaženo, se 52, 2% vyslovilo proti. Vláda se tak obrátila na Brusel s žádostí, aby v rámci institucí Evropské unie dostala statut pozorovatele. Něco takového smlouvy nepředpokládaly, a tak Norsku nemohlo být zvláštní postavení vyhrazeno. Norsko tedy zůstalo členem

---

¹¹⁵ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 350-351 s. ISBN 80-246-0111-7

¹¹⁶ HOŘČÍČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 114-115 s. ISBN 80-7254741

Evropského hospodářského prostoru a nadále se podílelo na velkém vnitřním evropském trhu.

Vstup Rakouska, Finska a Švédska zvýšil počet členů Evropské unie na 15 členů. Počínaje 1. lednem 1995 vstoupilo v platnost institucionální uspořádání pro 15 členských států.¹¹⁷

9. 2. Smlouva v Nice

Chystané rozšíření Evropské unie předpokládalo změnu institucionálního rázu. Fungování a složení každé instituce bylo nutno přizpůsobit rozšíření členské základny Unie. To bylo podtrženo skutečností, že nových států mělo do unie vstoupit hned deset najednou. Už Amsterdamská smlouva obsahovala závazek, že nejméně jeden rok před okamžikem, kdy počet členů v Evropské unii překročí dvacet členských zemí, bude svolána konference zástupců vlád všech členských zemí, aby provedla celkové přehodnocení ustanovení smluv o složení a fungování těchto orgánů.¹¹⁸

Amsterdamská smlouva nechala většinu problémů týkajících se institucionální reformy nevyřešenu. Ratifikací Amsterdamské smlouvy vstoupil v platnost pouze omezený okruh změn, jejichž vliv a efektivnost evropských institucí byl velice malý. Proto se summit Evropské rady v Kolíně nad Rýnem ve dnech 3. - 4. června 1999 mimo jiné zabýval otázkou vzájemné podmíněnosti procesu rozšiřování Evropské unie a její institucionální reformy. Výsledkem jednání bylo konstatování, že je nutné svolat konferenci.¹¹⁹

Mezivládní konference byla zahájena 14. února 2000 a skončila na summitu v Nice 7. - 9. prosince 2000. Hlavními body smlouvy, která byla podepsána ministry zahraničí 26. února 2001 a vstoupila v platnost 1. února 2003, byly změny v počtu komisařů, poslanců Evropského parlamentu, soudců Soudního dvora, členů Účetního dvora, Hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů a změny vážených hlasů v Radě Evropské unie. Změny v Radě a Parlamentu znamenaly také přerozdělení počtu

---

¹¹⁷ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 352-354 s. ISBN 80-246-0111-7

¹¹⁸ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 76 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹¹⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 162-163 s. ISBN 80-7325-015-2

hlasů mezi členskými státy. V oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech byl vytvořen Evropský úřad pro soudní spolupráci, tj. Eurojust.¹²⁰

Spory vyvolala především otázka institucionální reformy, zvláště malé země se obávaly ztráty části svého vlivu v orgánech Unie. Určité obavy projevovala Francie, která trvala na svém paritním zastoupení se SRN. Jednalo se hlavně o rozložení mandátů v Parlamentu a Radě po rozšíření o kandidátské země.¹²¹ Při jednání došlo k dramatickým diskusím mezi německým kancléřem a Schröderem a francouzským prezidentem Chiracem. Německo žádalo, aby se v počtu hlasů lépe zohlednil počet obyvatel Německa, který je o dvacet milionů vyšší než v případě Francie. Tyto diskuse napověděly mnoho o vnitřní složitosti vztahů uvnitř francouzsko - německého integračního „tandemu“.¹²² Nakonec SRN sice získala více mandátů než Francie, bylo jich ale méně, než kolik by odpovídalo poměru počtu jeho obyvatel, hlavně menším státům. V zásadě lze říci, že byl posílen vliv malých a středních zemí Evropské unie v Parlamentu.¹²³

Při rozdělování míst na konferenci v Nice nebyly Česká republika a Maďarsko spokojeny, protože dostaly o dvě místa méně než země s obdobným počtem obyvatel (Řecko, Portugalsko a Belgie), a vlády podaly odpovídající oficiální výhradu. Ta se promítla i do příslušné negociační kapitoly, kdy došlo ke korekci.¹²⁴ Němci nakonec v Nice po vyčerpávajících jednáních souhlasili s pro sebe ještě méně výhodným přerozdělením hlasů v Radě. Společně s Velkou Británií, Francií a Itálií se spokojili s 29 hlasy z 345. Pro přijetí usnesení kvalifikovanou většinou je v Radě třeba 258 hlasů ze dvou třetin států.

---

¹²⁰ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 76 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹²¹ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 128-131 s. ISBN 80-7254741

¹²² CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 356 s. ISBN 80-245-0854-0

¹²³ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 128-131 s. ISBN 80-7254741

¹²⁴ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 354-355 s. ISBN 80-245-0854-0

Smlouva z Nice je poslední platnou revizí primárního práva Unie a jako taková upravuje i podmínky působení České republiky v evropských institucích. V žádném případě se nejedná o dokonalý dokument, jak je to ostatně v Evropské unii obvyklé.¹²⁵

9. 3. Institucionální reforma EU

Summit v Nice otevřel prostor pro postup v obou hlavních směrech ve vývoji evropské integrace- rozšiřování a prohlubování vzájemné spolupráce. Již na zasedání Evropské rady v Nice si státníci uvědomovali, že přijatý dokument (Smlouva z Nice) nemůže být trvalou odpovědí na potřebu reformovat stávající podobu EU. Pozornost měla být věnována postavení orgánů Unie, zjednodušení komplikovaného právního rámce a nalezení místa národních parlamentů ve struktuře EU.¹²⁶ Smlouva byla v únoru 2001 podepsána, v březnu 2001 již byla publikována v Úředním listu. Celý dokument byl předmětem komplikovaných jednání a jeho hodnocení je v členských státech i orgánech spíše kritické. Ti, kteří očekávali rychlejší posun k zesílení integrační spolupráce, byli zklamáni, že smlouva nešla dostatečně daleko. Ti, kteří nesdílejí cíle dalšího prohlubování integrace, smlouvě vytýkali, že pokročila příliš daleko v komunitarizaci politiky. Kandidátské země se ve svém hodnocení spíše zaměřily na to, jestli smlouva naplnila požadavek a potřebu EU být připravena na další rozšíření, a to alespoň po institucionální stránce bylo splněno.

Bylo potřeba připravit nové přidělení počtu mandátů v Evropském parlamentu, nové složení Komise a novou definici kvalifikované většiny v Radě včetně nového počtu přidělených hlasů. Smlouva se v institucionálním směru zaměřila především na stanovení pravidel a metod, které se uplatní v dalším procesu rozšiřování, jenž bude nepochybně trvat delší dobu.¹²⁷

---

¹²⁵ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 128-131 s. ISBN 80-7254741

¹²⁶ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 133-134 s. ISBN 80-7254741

¹²⁷ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 355 s. ISBN 80-245-0854-0

9. 4. Na cestě k Ústavní smlouvě

Na prosincovém summitu v Laekenu byla přijata Deklarace o budoucnosti Evropské unie, dále bylo rozhodnuto o svolání Konventu o budoucnosti Evropy. Konvent se měl zabývat posílením vazeb mezi občany a orgány Unie, rozšířením její role ve světě a novou politickou organizací Evropy. S tím souviselo přerozdělení pravomocí orgánů Unie, zjednodušení jejího chodu, prohloubení demokratického charakteru a především zvážení možnosti přijmout tzv. evropskou ústavu.¹²⁸

Závěrečný dokument Evropského konventu, který byl přijat konsenzem 13. června, s přesným názvem „Smlouva zakládající ústavu pro Evropu“, by měl nahradit řadu základních dokumentů, a to ne jejich mechanickým spojením či zkrácením, ale kvalitativní úpravou.¹²⁹

První zasedání Konventu proběhlo 28. února 2002 v Bruselu. V institucionální oblasti se hodně hovořilo o návrhu velkých zemí zvolit na pětileté období stálého předsedu Evropské rady, což mělo zjednodušit její fungování a posílit její mezinárodní postavení. Malé země se obávaly dominantní role velkých států, a tak si vymínily oslabení jeho pozice. Velké a malé země se dále střetly kvůli budoucí podobě Komise. Dospělo se ke kompromisu, že by měly existovat dvě kategorie komisařů. V první bylo třináct evropských komisařů, kteří měli mít hlasovací právo a ve druhé komisaři bez hlasovacího práva.

Dalším projednávaným problémem byla kvalifikovaná většina. Předseda Konventu Giscard navrhl velmi jednoduché řešení. Kvalifikované většiny by se podle něj mělo dosáhnout, pokud by se za příslušný návrh postavily země s alespoň 60% obyvatelstva Unie. Na tento návrh zaútočily země spokojené se smlouvou z Nice, vedené Španělskem.¹³⁰

Byla specifikována povinnost informovat o průběhu jednání Radu EU a Evropskou radu. Otevřena zůstala možnost konzultací s Komisí, vytváření expertních

---

¹²⁸ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 133-136 s. ISBN 80-7254741

¹²⁹ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 359 s. ISBN 80-245-0854-0

¹³⁰ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 133-136 s. ISBN 80-7254741

skupin i později upřesněné skutečnosti, například, že jednání se budou konat v Bruselu a probíhat v jedenácti úředních jazycích. Z hlediska veřejnosti tato část prohlášení zakotvila fakt týkající se veřejného přístupu na zasedání a dále povinnost Konventu umísťovat všechny oficiální dokumenty a závěry na webovou stránku.¹³¹

Výsledný návrh ústavní smlouvy předložil Konvent Evropské radě v červnu 2003 na jejím zasedání v Soluni. Na summitu v Bruselu téhož roku se ale nepodařilo nalézt kompromis v klíčové otázce stanovení kvalifikované většiny. V březnu 2004 se podařilo jednání obnovit, ale výsledný text byl schválen až po rozšíření EU na summitu v Bruselu v červnu 2004. V podstatě byl přijat návrh Konventu, jemuž šlo hlavně o reformu a vyjasnění institucionálního rámce Unie. Změny se týkaly především ustanovení o hlasování kvalifikovanou většinou. K podpisu smlouvy došlo 29. října 2004 v Římě.¹³²

9. 5. Rozšíření o státy střední a východní Evropy

Zatímco rozšíření Evropské unie v polovině 90. let nekladlo na dosavadní členské státy žádné významné nároky, zcela jinak tomu bylo se zeměmi, které se až donedávna nacházely za železnou oponou. Jejich ekonomiky a politické instituce byly po desetiletích centrálního řízení v krajně neuspokojivém stavu.

Pod tlakem přicházejícím především z Německa se členské státy Unie rozhodly jednat s východoevropskými zeměmi o tzv. Evropských dohodách o přidružení k EU. Název naznačoval, že mezi Dvanáctkou a těmito státy vznikne privilegovaný vztah.¹³³ Tyto dohody vstoupily v platnost mezi léty 1994-1998. Eurodohoda byla podepsána mezi Maďarskem, Polskem, Bulharskem, Českou republikou, Rumunskem, se Slovenskem, Estonskem, Litvou, Lotyšskem a se Slovinskem.

Bylo zjevné, že východní rozšíření bude pro existující patnáctku představovat zcela mimořádnou výzvu, a to jak v institucionálním, tak i nákladovém slova smyslu. Západoevropské země si toto velmi dobře uvědomovaly, a proto jen velmi opatrně

---

¹³¹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 165 s. ISBN 80-7325-015-2

¹³² HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 133-136 s. ISBN 80-7254741

¹³³ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 121-122 s. ISBN 80-7254741

formulovaly podmínky pro případný vstup. Jednotlivé členské státy, zvláště ty, které bezprostředně sousedily s někdejší „socialistickým světem“, si byly plně vědomy přínosu, které pro stabilitu, bezpečnost a sociální smír západní Evropy bude znamenat ukotvení transformačního procesu kandidátských zemí ve strukturách Evropské unie. Toto byl nejsilnější motiv pro rozšíření EU.¹³⁴

Nejdříve to vypadalo, že rozšíření proběhne ve dvou přibližně stejných vlnách. Tyto státy totiž nejsou homogenní a vykazovaly rozdíly jak ve stupni ekonomické vyspělosti a v naplňování demokratických zásad, tak i v míře přijetí evropské legislativy.

V průběhu zasedání Evropské rady v Lucemburku 13. -14. prosince 1997 padlo proto rozhodnutí, že rozhovory o vstupu budou zahájeny nejdříve jen s šesticí států: Českou republikou, Maďarskem, Polskem, Slovinskem, Estonskem a Kypru. Jednání o podmínkách vstupu započala 31. března 1998.¹³⁵ Již od prosince 1998 Komise Evropské radě předkládala hodnotící zprávy o připravenosti jednotlivých zemí ke vstupu.¹³⁶

Ostatní státy v dalším období prokázaly výrazný pokrok a Evropská rada na svém zasedání v Helsinkách 10. -11. prosince 1999 rozhodla o zahájení předvstupních rozhovorů s Bulharskem, Lotyšskem, Litvou, Maltou, Rumunskem a Slovenskem. Datum připravenosti jak EU, tak přistupujících států byl stanoven na konec roku 2002. V Helsinkách padlo také rozhodnutí, že ke kandidujícím zemím se připojí i Turecko. V jeho případě začala jednání o podmínkách vstupu až 3. října 2005, protože země EU požadovaly po Turecku splnění základních demokratických požadavků.¹³⁷

V souvislosti s rozšířením EU proběhl kodaňský summit, na němž byly za účasti představitelů kandidátských zemí dokončeny přístupové smlouvy podepsané 16. dubna 2003 v Athénách. Kodaňská jednání byla poměrně dramatická, kandidátské země se snažily maximalizovat finanční přínos členství, zatímco dosavadní členové chtěli

---

¹³⁴ CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. Evropská integrace-Evropská unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 318-319 s. ISBN 80-245-0854-0

¹³⁵ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 77 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹³⁶ HOŘČÍČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 124 s. ISBN 80-7254741

¹³⁷ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 77 s. ISBN 978-80-7364-044-6

náklady na rozšíření v letech 2004-2006 omezit jen na čtyřicet miliard eur. Zvláště složitá byla otázka aplikace společné zemědělské politiky v nových členských zemích. Podpory tamním zemědělcům budou podstatně nižší, než je tomu ve starých členských zemích, do roku 2013 se však mají postupně zvyšovat až na západoevropskou úroveň.¹³⁸

Po podepsání smlouvy o přistoupení k EU v Athénách následovala série úspěšných referend a parlamentních ratifikací smlouvy v každé z přistupujících zemí.¹³⁹ V lidových referendech, jež se konala ve všech kandidátských zemích s výjimkou Kypru, dosáhlo rozšíření nejmenší podpory na Maltě (53,4% „pro“ a 46,4% proti při účasti 91% voličů), v ostatních zemích šlo spíše o manifestační vyjádření podpory vstupu.¹⁴⁰

Skutečnost, že každá smlouva o přistoupení je smlouvou upravující zakládající smlouvy dokládá to, že například právě smlouva o rozšíření o 10 nových států upravila rozdělení křesel v Evropském parlamentu, a změnila tak výsledek mezivládní konference promítnutý do Smlouvy z Nice.¹⁴¹

K 1. květnu 2004 se Evropská unie rozšířila z patnácti na pětadvacet členských zemí, počet obyvatel se zvýšil o třetinu a dosáhl přibližně 450 milionů.¹⁴²

Bulharsko a Rumunsko, které v roce 2002 ještě nedokázaly plnit všechna kodaňská kritéria a nemohly se tak přidat k desítce nových členských států ze svého regionu, uzavřely svá předvstupní vyjednávání s Evropskou unií až v prosinci 2004. Plnoprávnými členy se obě země staly k 1. lednu 2007.

Dalšími kandidátskými státy jsou od prosince 1999 Turecko, od června 2004 Chorvatsko a od prosince 2005 Makedonie. Kandidáti na zahájení potencionálních rozhovorů o přistoupení k EU jsou Island a Černá hora. Se zeměmi jako Ukrajina či

---

¹³⁸ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 143-144 s. ISBN 80-7254741

¹³⁹ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 77 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁴⁰ HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 144 s. ISBN 80-7254741

¹⁴¹ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 78 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁴² HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. Dějiny evropské integrace II. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 144 s. ISBN 80-7254741

Moldávie navázala Evropská unie úzkou spoluprací v rámci Evropské politiky sousedství, ale zatím nejsou ani v pozici potenciálních kandidátů.¹⁴³

10. Velká Evropa a její budoucnost

10. 1. Turecko a EU

Sbližování EU a Turecka je velmi komplikované. Zřídka kdy v historii Evropské unie vzrušilo určité téma stejnou měrou vlády i občany tak, jako je tomu v případě možného přijetí Turecka do Společenství. Opravdu v poslední minutě zahájily členské státy Evropské unie 3. října 2005 přístupové rozhovory s Tureckem. Je zcela jisté, že rozhodnutí padne teprve v průběhu desetiletí.

Podle zakládajících smluv je Evropská unie otevřena každé evropské zemi. Ačkoli větší část tureckého teritoria leží v Asii, toto kritérium se ho jednoznačně týká. Turecko je už dlouho členem Rady Evropy, starší a mnohem volněji organizované sesterské organizace Evropské unie.

Přes určitý pozitivní vývoj v minulých letech dochází v Turecku k četnému a masivnímu porušování lidských práv a práv národnostních menšin. Zejména situace žen a Kurdů je velmi znepokojující. Na 4000 kurdských vesnic na východu Turecka bylo rozstříleno a vyhozeno do povětří. Návrat uprchlíků dodnes ztroskotává na odporu tureckých úřadů a na zcela chybějící finanční podpoře. Mučení v tureckých věznicích je stále na denním pořádku. Mnoho zákonů, pomocí kterých by měly být tyto problémy změněny, nebylo v praxi realizováno. Dramatické jsou rovněž sociální a hospodářské propady v zemi.¹⁴⁴

V neposlední řadě se také naskytá otázka financování. Uvědomíme si, že ještě před Tureckem nastoupilo k Evropské unii ekonomicky slabé Bulharsko a Rumunsko,

---

¹⁴³ KÖNIG, Petr a kol. Učebnice evropské integrace. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 78-79 s. ISBN 978-80-7364-044-6

¹⁴⁴ STROŽ, Daniel. HRUŠKA, Emil. Turecko a EU: Partnerství s překážkami. 2. vyd. Praha: Agentura FAJMA. 2006. 9-12 s.

po nichž bude následovat Chorvatsko, nelze než si představit zátěž vyčíslitelnou jen astronomickými sumami.¹⁴⁵

Je tedy otázkou, zda v bližší nebo vzdálenější budoucnosti přijmout Turecko do Evropské unie. Jisté je to, že pokud tento stát nevyřeší již zmíněné těžkosti, nelze o přístupu uvažovat. Jsem toho názoru, že Turecko bude potřebovat minimálně 10 let, aby překonalo tyto těžkosti a mohlo se stát plnoprávným členem Evropské unie.

10. 2. Jednotná evropská měna

Vznik jednotné evropské měny a budování hospodářské měnové unie je jedním z největších projektů, do kterého se EU pustila. Vzhledem k dopadům tohoto kroku, nastavení celého systému a stavu evropské integrace v době jeho puštění je také krokem poměrně kontroverzním. Z hlediska jeho významu a dopadů Evropa tak zásadní přelom ještě nezažila.

Proces evropské měnové integrace, který vyvrcholil v EU vznikem Hospodářské a měnové unie, ukazuje, o jak komplexní a mnohvrstevnou problematiku se jedná. Celkový výsledek různých analýz představuje vznik HMU jako značně složitý, ale dynamický proces, jehož vlastní realizace se musela potýkat s asymetričností celého projektu, uplatněním diferenciované integrace a zavedením nových nástrojů a institucí, které do značné míry ovlivnily vnitřní mechanismy EU a zprostředkovaně další integrační proces.

Vlastní vývoj měnové integrace byl zásadní pro vytvoření konkrétní podoby HMU mezi členskými státy. Nejvýraznější událostí v tomto směru byl krach prvního plánu na zřízení HMU v sedmdesátých letech, který upozornil na spíše odstředivé tendence jednotlivých zemí při konvergenčním úsilí a na nutnost tyto postoje změnit. Proměna se formovala v průběhu působení Evropského měnového systému, který byl pouze dočasným nástrojem měnové integrace. Další integrační posun, zejména vytvoření jednotného evropského trhu, přispěl k formování měnové unie.

---

¹⁴⁵ STROŽ, Daniel. HRUŠKA, Emil. Turecko a EU: Partnerství s překážkami. 2. vyd. Praha: Agentura FAJMA. 2006. 4-5 s.

Uvnitř institucionálního rámce HMU je jasně zřetelná dominantní pozice Evropské centrální banky. Vznik HMU znamenal posun v relevanci Rady ECOFIN jakožto klíčového orgánu v koordinaci hospodářské politiky.

Hospodářská a měnová unie se osvědčila jako originální, v zásadě funkční a z tohoto hlediska i úspěšný projekt, který posílil vliv a identitu Evropské unie ve světě.

Nové země strategicky uvažují, kdy do eurozóny vlastně vstoupit. Nižší ekonomický růst eurozóny a některých jejích členů v poslední době ve srovnání se zeměmi Evropské unie mimo oblast eura, obtížnější podmínky pro plnění konvergenčních kritérií, uvažování nad důsledky ztráty měnových nástrojů i politická citlivost tohoto kroku vyvolávají v těchto zemích diskuse o výhodách členství v HMU.

Není nereálné, že by mohlo dojít k opuštění měnové unie ze strany některé členské země. Objevovaly se hlasy o výstupu Itálie v důsledku vysokých ekonomických nákladů anebo o výstupu Řecka. Členské státy investovaly do projektu příliš mnoho politického kapitálu, než aby ho opouštěly, anebo Evropská unie dokonce někoho přímo vyloučila. V tomto případě k tomu ani nemá potřebné mechanismy. Mnohem pravděpodobnější je dlouhodobější absence zemí, které dosud euro nepřijaly.¹⁴⁶

Domnívám se, že by bylo dobré, aby ČR v budoucnu přijala euro už jen z důvodu, že jsme součástí EU a všechny členské státy by měly na veřejnosti vystupovat s tím, že za danými kroky EU stojí. Samozřejmě nepopírám, že je velmi důležité důkladně prozkoumat ekonomické důsledky a potíže spojené se zavedením eura. Ale vždycky tady budou důvody pro a proti. Někteří jsou toho názoru, že by Česká republika měla euro přijmout v roce 2020. A já s nimi jen souhlasím. Není důvod se ukvapovat rychlými rozhodnutími a odpověď na tuto otázku je opravdu nutné zvážit, aby zmizení českých korun z oběhu neznamenalo kolaps. Navíc si myslím, že jako postkomunistická země jsme ve vývoji trochu na nižší příčce než jiné státy a těch 9 let do roku 2020 by nám mohlo pomoci vystoupat o nějakou tu příčku blíže k státům na vyšší úrovni.

Po druhé světové válce se konečně začala naplňovat odvěká tužba po uspořádání Evropy. Myšlenka přijetí Evropské unie se dočkala všeobecného přijetí a její

---

¹⁴⁶ SYCHRA, Zdeněk. Jednotná evropská měna-Realizace hospodářské a měnové unie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2009. 263-267 s. ISBN 978-80-210-5082-2

uskutečňování se i navzdory různým názorům na její konkrétní podobu stalo jednou z hlavních starostí vlád. Budování Evropy začalo vytvořením mnoha organizací, které se odlišovaly oblastí svého působení či počtem svých členů, strukturou nebo účinností.¹⁴⁷

V porovnání s minulostí se po druhé světové válce urazil velký kus cesty, i vzdor skutečnosti, že některé příležitosti byly málo využity nebo promarněny. V jisté míře se vytvořila Evropa, jakési vyšší uskupení se společnými demokratickými hodnotami, se svými vlastními institucemi a se skutečnou solidaritou. Po staletích, kdy se vztahy mezi státy odvíjely od poměru sil a pohybovaly se mezi nadvládou a rovnováhou, našla Evropa cestu k vytvoření organizace spočívající na společné vůli a začala se tvarovat na základě svobodného přistupování, které nedbalo na nerovnosti v síle.¹⁴⁸

Integrační proces byl opravdu jediným možným řešením po druhé světové válce. A jak se ukázalo, tento nápad fungoval a funguje. Jako u všeho, nikdy nemůže člověk v životě zažít samé úspěchy, ale prožije i neúspěchy. Toto samé platí podle mě i u Evropské unie. A ty neúspěchy jak člověka, tak Unii posunuly/posunují dál.

Co mě občas zarazilo, bylo neústupné chování některých zemí, které nebyly při různých jednáních schopni kompromisu, a tvrdě si stáli za svým. Je důležité umět se prosadit, ale je nutnost se společně dohodnout, i když to pro tu zemi ne vždy bylo stoprocentně výhodné. I díky této neschopnosti kompromisu se integrační proces zpomalil.

Popřejme Evropské unii hodně štěstí do budoucna.

---

¹⁴⁷ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 400-404 s. ISBN 80-246-0111-7

¹⁴⁸ GERBET, Pierre. Budování Evropy. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 400-404 s. ISBN 80-246-0111-7

11. Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat téměř 61 let vývoje evropské integrace počínaje podepsáním Pařížské smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a ocele až do současnosti.

Jsou zde shrnuty katastrofické důsledky druhé světové války a pokus o nástin poválečné doby, aby si čtenář uvědomil, že integrační proces byl opravdu nutný. Nejen jako prevence proti případnému světovému válečnému konfliktu, zabránění šíření komunismu, ale právě i jako jediný způsob, jak se vyrovnat s ničivými následky války. Jsou zde vysvětleny 2 přístupy integrace a uvedeny země, které je preferovaly.

Jako první krok k evropské integraci udělal britský premiér Winston Churchill ve svém velmi výstižném projevu v Curychu. Churchill se stal předsedou Hnutí za spojenou Evropu, jež si kladla za cíl projednat všechny návrhy na vytvoření federace. Dalším významným počinem bylo založení Rady Evropy a její problematika při jednání. Nakonec muselo dojít ke kompromisu. Robert Schuman, francouzský ministr zahraničních věcí, musel projevit hodně úsilí, aby došlo k dohodě, protože Ernest Bevin, britský ministr zahraničních věcí, byl velmi neústupný. Postupně dochází ke vzniku neúspěšného Evropského obranného společenství. Tohoto neúspěchu se nikdo nezalekl a byly udělány další dva kroky k integraci, vytvoření Evropského společenství pro atomovou energii a Evropského hospodářského společenství. Nic nebránilo tomu, aby se proces prohluboval a o vstup do Společenství požádaly další země v několika vlnách. Nejvíce potíží se vstupem mělo Norsko a Velká Británie. Dalo by se říci, že Velká Británie byla vždy problémovou zemí, neboť ihned po připojení dala najevo svou nespokojenost s přístupovými podmínkami. Dalším významným krokem bylo vytvoření Evropského měnového systému a podepsání Jednotného evropského aktu.

Zlomovou událostí bylo podepsání Maastrichtské smlouvy, která zavedla pojem Evropská unie do historie a vytvořila 3 hlavní pilíře Unie. Smlouva v Nice v roce 2001 zase měla upravit instituce k novému počtu členů.

Z novější sféry jsou zde shrnuty aktuální téma Unie, jako je otázka Turecka nebo zavedení eura.

12. Seznam použité literatury

Primární literatura česká

GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2004. 450 s. ISBN 80-246-0111-7

KÖNIG, Petr a kol. *Učebnice evropské integrace*. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal. 2007. 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6

HOŘČIČKA, Václav. KOVÁŘ, Martin. *Dějiny evropské integrace II*. 1. vyd. Praha: TRITON. 2006. 158 s. ISBN 80-7254741

CIHELKOVÁ, Eva. JAKŠ, Jaroslav a kol. *Evropská integrace-Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0

FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2

JUDT, Tony. *Poválečná Evropa-Dějiny od roku 1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2008. 986 s. ISBN 978-80-7391-025-9

GILBERT, Felix., CLAY LARGE, David. *Konec evropské éry-Dějiny Evropy 1890-1990*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 654 s. ISBN 80-204-0887-8

Sekundární literatura česká

HRBEK, Jaroslav. *Kronika druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print. 2000. 520 s. ISBN 80-7321-072

ORT, Alexandr. *Evropa 20. století*. 1. vyd. Praha: Arista. 2000. 383 s. ISBN 80-86410-06-4

KRATOCHVÍL, Petr. DRULÁK, Petr. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2009. 367 s. ISBN 978-80-7367-469-4

KLÍMA, Michal a kol. *Poznáváme Evropskou unii*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 60 s. ISBN 80-7290-029-3

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml. 2000, 287 s. ISBN 80-902261-6-7

KUBIŠTA, Václav a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1.vyd. Praha: HZ Editio spol. s.r.o. 1999. 375 s. ISBN 8086009-29-7

STROŽ, Daniel. HRUŠKA, Emil. *Turecko a EU: Partnerství s překážkami*. 2. vyd. Praha: Agentura FAJMA. 2006. 93 s.

SYCHRA, Zdeněk. *Jednotná evropská měna-Realizace hospodářské a měnové unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2009. 291 s. ISBN 978-80-210-5082-2

13. Seznam užitých zkratk

SSSR- Sovětský svaz

OSN- Organizace spojených národů

USA- Spojené státy americké

ESUO- Evropské společenství uhlí a ocele

SRN- Spolková republika Německa

EURATOM- Evropské společenství pro atomovou energii

EHS- Evropské hospodářské společenství

NATO- Severoatlantická aliance

EOS- Evropské obranné společenství

EZVO- Evropské sdružení volného obchodu

ES- Evropské společenství

HDP- Hrubý domácí produkt

OEED- Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

OECD- Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

EPU- Evropská platební unie

EMS- Evropský měnový systém

ECU- Evropská měnová jednotka

EU- Evropská unie

ECOFIN- Rada ministrů hospodářství a financí

EMU- Evropská měnová unie

HMU- Hospodářská a měnová unie